

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

20
ДИНАРА
1952 /

Година XXV. Број 638
Субота, 21. март 1964. год.

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

ФЛАШ ГОРДОН

КРОЗ ВЕКОВЕ

Древна Јерменија

Замислимо за тренутак да су у свим земљама и у свим епохама кроз које је прошло човечанство постојале новине и да су оне, као наше данас, доносиле разне вести о дневним догађајима. Да заједнички прелистамо примерке тих замишљених новина изданих на територији данашње Јерменије.

Бродови на склапање. — Планинске реке су брзе и опасне а ипак на ши трговци воденим путем преносе робу за продају у суседне земље. У ту сврху граде се специјални „бродови“ од кожних мешина. Од врбових грана праве се „ребра“ брода, границима се облажу мешине напуњене ваздухом. Тако се добија брод округ

гао као штит који нема ни кљуна ни крме. Бродом се управља помоћу весала. Заједно с робом и људима, на брод се обавезно укрцавају и магари. Стигавши на одређено место, трговци продају робу и све саставне делове брода сем мешина. Мешине се натоваре на магаре и сувоземним путем, обалом, враћају у отаџбину (5. век пре наше ере).

За потомство. — Да би се документа сачувала за вечна времена, копије царских наређења написаних на пергаменту препишују се на глинене таблице које се затим испеку или се уклесују у стене или на камене стубове (6. век пре наше ере).

У ковници новца. — Да би се добио новац с двостраном рељефном сликом, потребно је пре свега изградити калупе са обрнутим ликом тих цртежа. Затим се раније припремљена округла плоча ставља на први калуп и по њој се удара другим калупом и — слике се утисну на обе стране монетног круга (3. век пре наше ере).

Дочек научника. — Јуче је приређен свечан дочек Месропу Маштоцу, најобразованијем човеку нашег времена, који се вратио са пута по иностранству и за то време је створио 36 слова јерменске азбуке. (4. век).

У ОВОМ БРОЈУ: „Пушумо, џушумо“. Алба реија.
Ролан Доржелес, ненадмашни шаљивџија. Пирамиде од кикирикија. Пре њеј хиљада година. Вести са сликама. „Легена земља“

Ripley's

Веровали или не!

© King Features Syndicate, Inc. 1963 World rights reserved.

ПОЛИТИЧКЕ ТРКЕ

У ВИЗАНТИЈСКОМ ЦАРСТВУ ПОСТОЈАЛЕ СУ ДВЕ ПОЛИТИЧКЕ ПАРТИЈЕ — ЦРВЕНИ И ПЛАВИ — И КОЈА ЈЕ ОД ЊИХ УПРАВЉАТИ У ПОСЕДНИМ ОБЛАСТИМА ОДЛУЧИВАНО ЈЕ СВАКЕ ГОДИНЕ ТРКОМ ДВОКОЛИЦА

ДВА БЕЛА ПСА

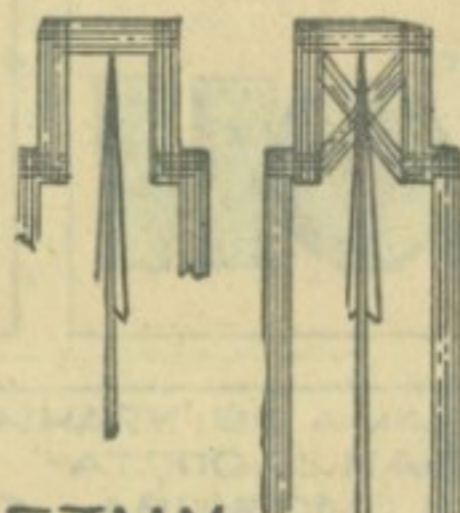

СВОЗИНА „АНЕ ИНДИЈАНКЕ“ ИЗ ТАКЕРТОНА (САД) ИЗГЛЕДАЛИ СУ ПОТПУНО ИСТО И КАД БИ НЕКО ЗАПИТАО ЗА ЊИХОВА ИМЕНА ОНА ЈЕ ОДГОВАРАЛА „ЈА ЗНАМ И ОНИ ЗНАЈУ.“ ПСИ СУ СЕ ЗВАЛИ „ЈА ЗНАМ“ И „ОНИ ЗНАЈУ“

ВЕРАНДА

ОПАТИЈЕ У ЕДЛЕСФОРДУ (ЕНГЛЕСКА) ПОПЛОСНАНА ЈЕ НОЖИМ ЗГЛОБНИМ КОСТИМА 11.000 ОВАЦА

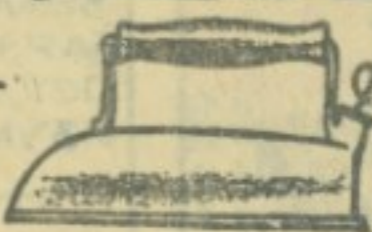
ЈЕЗИК ЛУБАВИ

ОВО ЈЕ ПИСМО НАПИСАНО НА БРЕЗОВОЈ КОРИ ЈЕДНА СИБИРСКА ДЕВОЈКА СВОМ ДРАГАЊУ НА ЈЕЗИКУ ПЛЕМЕНА ДУКАПХИР. ПИСМО ГЛАСИ: „АКО МЕ ОСТАВИШ РОНИЋУ ГОРКЕ СУЗЕ.“

БУДИНА СТАТУА

У ЛАМСКОМ МАНАСТИРУ САМЈЕ НА ТИБЕТУ ВИСОКА ЈЕ 3 МЕТРА А НАЧИЊЕНА ЈЕ ОД ЧИСТОГ ЗЛАТА. ПРОЦЕЊЕНА ЈЕ НА 2 МИЛИЈАРДЕ

ОВА ЕЛЕКТРИЧНА ПЕГЛА

КОЈА СЕ УПОТРЕБЉАВА БЕЗ 45 ГОДИНА БЕЗ ИДЕЈНЕ ОПРАВКЕ СВОЗИНА ДЕ МЕРИ СМИТ ИЗ ЛУИСВИЛА

Међу најтраженије грамофонске плоче у Америци уврстила се у последње време „Плоча опуштања“ психијатра доктора Финка из Беверли Хилса. „Опуштање“ (релаксација) је нова девица у борби против неуроза и несанице. Већина људи, према Финковом мишљењу, пати само од тога што не уме правилно да се опусти. Нерви се најбрже смирују када човек систематски олабави мишиће — а ове вежбе олакшава монотона „чаробна формула“ са грамофонске плоче. Праћен умирујућом музиком са оргуља, пријатан и мек глас понавља: „Опустите руке... заворите очи... опустите рамена... олабавите ноге, спавајте...“

Финкова плоча помогла је многим несрећницима који из ноћи у ноћ нису могли да заспе. Међутим она помаже и код срчаних сметњи и неуроза тиме што стишава изненада настала узбуђења. Плоча умирује домаћине с високим крвним притиском и то док оне припремају ручак; један књижевник кога је за писањем столом често обузимао немир долази у „смирено“ расположење кад пусти плочу.

КО ЗНА ЗБОГ ЧЕГА

За време рата са Наполеоном британској армији су били веома потребни лекари. За војног лекара пријавио се 1813. Један младић врло малог раста коме нису давали више од 18 година. Војна комисија је мислила да се овај дечак шали. Али, када су видели његова документа отпала је свака сумња. Др Семс Бери завршио је студије на Единбуршком универзитету са одличним оценама и провео на стажу у Лондону одређено време. Разуме се, примљен је једногласно. У току три године показао је одличан успех и постао помоћник главног хирурга.

Радни елан му је био просто невероватан и због тога

Сугестивно дејство плоче толико је јако да њени продајци, који купцима морају стално да је пуштају, остају будни само пијући јаке црне кафе.

Али, грамофонска плоча није једини начин помоћу кога се данас изазива сан. Последња новина је сићушна фотохељидија која се уснулом причврсти за увце — меки део ушне шкољке — да би му се тачно измерила количина кисеоника у крви, а тиме и дубина сна. Овај апарат проналазак је бившег немачког лекара ваздухопловних снага Курта Крамера и првобитно је служио за мерење процента кисеоника у крви пилота.

Познато је да се за време спавања утршак кисеоника веома смањује, да би у дубоком сну био сведен на минимум. Али, овај процес се могао раније пратити веома тешко. Фотоелектрична хелија користи меки део ушне шкољке као светлосни филтар. Чим се количина кисеоника спусти испод нормалних 98 процената, крв добија тамнију боју и пропушта мање светлости. На основу тога добија се тачан фотограф сна.

У „лабораторији сна“ универзитета у Чикагу на овај начин испитане су стотине здравих људи и жена. Истраживачи су утврдили да постоји седам фаза сна:

1. Лаг дремеж при коме је човек још свестан.
2. Сањивост код које се

5, 6 и 7. Поступно враћање стању свести.

За време првих етапа сна проценат кисеоника стално опада да би у 4. ступњу, када је рад свих органа веома успорен, достигао доњу границу од 86 процената. Ступњеви 3 и 4 означавају се

вида, затим укуса и мириса, за њима — мада само делимично — слуха и најзад чуло пицања. Буђење чула одвија се обрнутим редом. Али, упркос томе, извесне функције „опреznости“ мога остати недирнуте чак и у најдубљем сну и оне се „брину“ да не паднемо с постеље или да, потпуно несвесно, навучемо на себе покривач који је спао.

Укореењено мишљење да се „здрав спавач“ у сну не помера много и да је јако превртане знак нервозе, није тачно. Ниједна од испитиваних особа није целе ноћи лежала мирно. Мушкарци се просечно тридесет пута помере или преврну у сну, а жене чак и четрдесет — и то највише пре и после фазе најдубљег сна. Лекари-посматрачи утврдили су да се готово сви спавачи при прелазу из 2. фазе у 3. чешу, и то најчешће по носу.

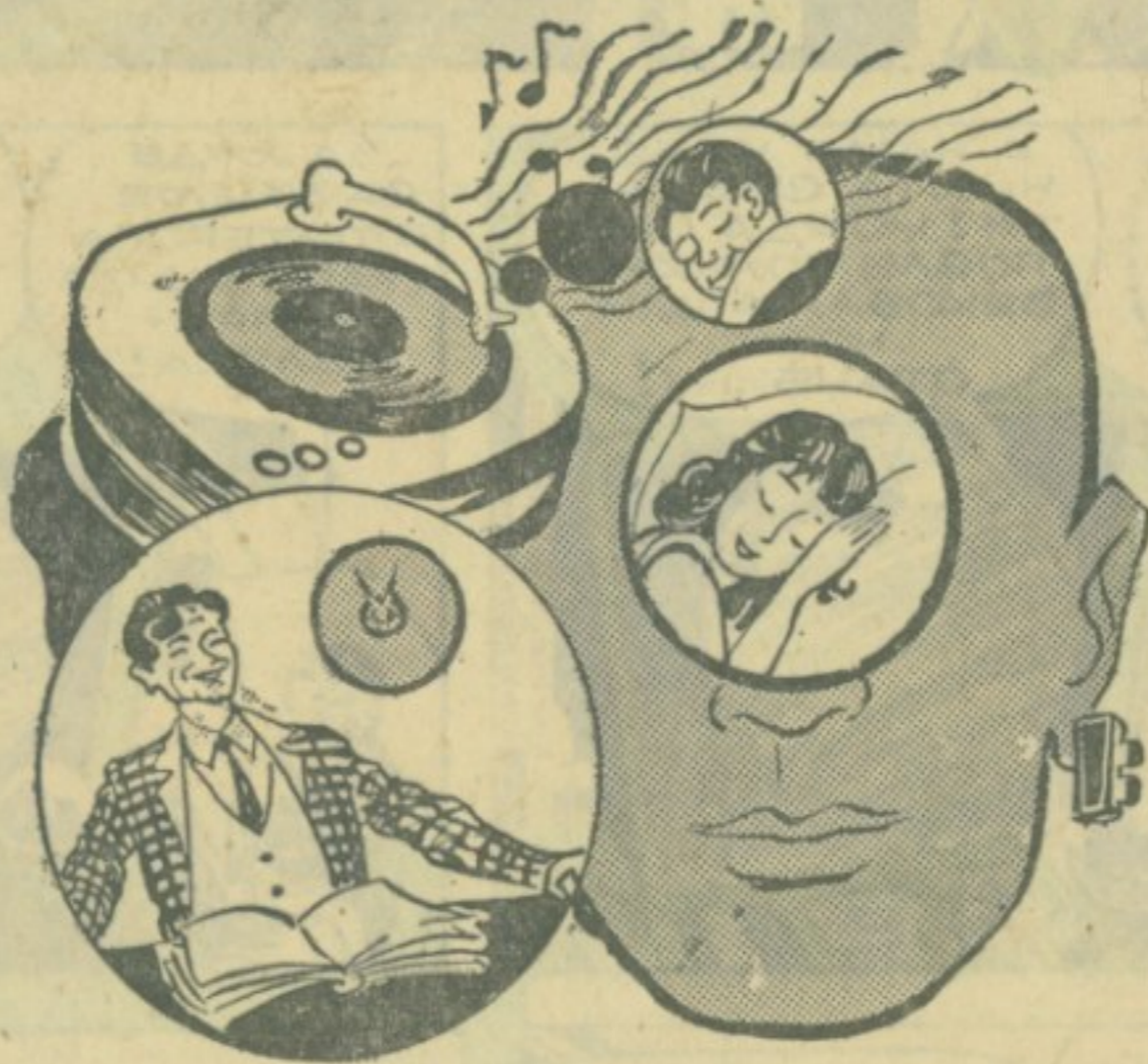
У дубоком сну највише се лежи на леђима. Међутим, лекари не сматрају овај положај повољним јер се тада врши притисак на крста и зглобови колена не могу потпуно да се опусте. Још повољнији положај је лежање

потрбушке, јер се тада мора искривити врат. Најбоље је лежати на страни када рамена и куклови имају чврст ослонац и налазе се готово у истој равни. До четврте године живота дете спава на обе стране подједнако добро, док се касније, с годинама, много удобније и радије спава на десној страни.

Дужина појединих фаза сна веома је различита. Код особа које преко дана физички раде, кривуља кисеоника нагло пада тако да оне већ после једног часа долазе у стање чврстог сна које траје три сата да би после прешло у лаки сан. Буђење је обично мучно. У категорију „спавача на дуге стазе“, који увече тешко заспе, те се због тога буде тек на знак будилника, спадају пре свега уметници, интелектуалци и трговци. Код њих кривуља опадања кисеоника у крви достиже доњу границу тек у јутарњим часовима.

Научници су испитивали и поподневно спавање и утврдили да се тада готово никад не може достићи дубок сан — вероватно због извесног осећања кривце да у то време не треба спавати.

УВЦЕ ОДАЈЕ

ТАЈНУ СНА

примећује неповезано фантазирање; појављују се „слике успаљивања“.

3. Лаг сан с минималном мишићном активношћу; поједини удови с. трзају.
4. Дубок сан који се приказује потпуном одсуству свести.

као „упадљиво испуњени шумовима“. Спавач тада издише, брекће, покреће вилице, хрче. Хркање је најјаче када у крви има најмање кисеоника. За време друге фазе сна наших пет чула почињу да отпонују послушност, и то одређеним редом: најпре чуло

Цев која »види« 5 км у мраку

Једна британска компанија усавршила је електронску цев која „види“ у мраку. Ово је много бољи производ од ранијих типова јер појачава природну светлост милион пута и омогућује да се предмет види и на 5 километара у мраку. Видљивост је тако јака да, када се гледа у небо, не могу се видети месец и звезде. Ове цеви су боље од досадашњих типова зато што издржавају и јаке ударце.

Астрономи као и нуклеарни физичари са успехом ће користити ову цев за истраживање извора слабе светлости. Но, она још неће моћи да се користи на улици, рецимо приликом ноћне возње, пошто јаки магнет који фокусира е-

лектроне мора бити хлађен водом, а за то је потребно много простора.

Како ова цев ради? Веома слаба природна светлост пада на јако осетљив слој који емитује електроне — мајусне честичке електрицитета. Електрони се убрзавају високим електричним напонем и усмеравају се у једну тачку јаким магнетом на мали екран који не светли када га електрони не погоде. Близу тог екрана налази се још један одашњач који пушта још више електрона од оног првог. Тај се процес понавља четири пута све док не достигне повећање светлости од милион пута.

ТЕЛЕФОНИСТКИЊА КОЈА ОДУШЕВЉАВА ЛОНДОНЦЕ

Лондонска поштанска и телефонска служба добила је једну телефонисткињу, госпођицу Фише, која је по својој спретности, брзини давања везе и љупкости за кратко време стекла толико симпатија да свакодневно хиљаде Лондонаца долазе да је посматрају.

Госпођица Фише је у ствари робот: направљена је од синтетичке материје, коса јој је од најлона а руке од стаклених влакана. Ускоро ће цела британска телефонска служба бити аутоматизована и дужност некада незаменљивих телефонисткиња обављаће њихове постриме аутомати. Већ данас се из Лондона окретањем телефонског броја на цифарнику телефона могу непосредно добити многи европски центри. Ово се постиже захваљујући аутоматима који свој посао обављају неколико стотина пута брже и прецизније него некадашње телефонисткиње. Међутим, Енглези су ипак одлучили да роботима даду лик младих девојака које ће бар подсећати оне који телефонирају на прохујала поетична времена.

КАО У ПАРИЗУ

Овај снимак није направљен у Паризу, како би помишљили многи који су били у том граду, него у Њу Орлеансу у САД. У Њу Орлеансу, који је назван америчким Паризом, такође се налази уметничка четврт као што је латинска четврт у Паризу. И овде сликари раде под ведрим небом. Ко год жели може да постане модел и за десет долара одмах ће добити портрет.

РЕКЛАМА, РЕКЛАМА

Да би освојила тржиште је дна аргентинска фабрика конзерви пустила је у продају и кутије у којима сем саме конзерве има и онолико новца колико цела стаје. Купац тако добија робу бесплатно, наравно ако има среће, јер се у малом броју кутија крије новац. Али, свако се нада и конзерве већ имају одличну прођу.

У спектру Меркура има водоника.

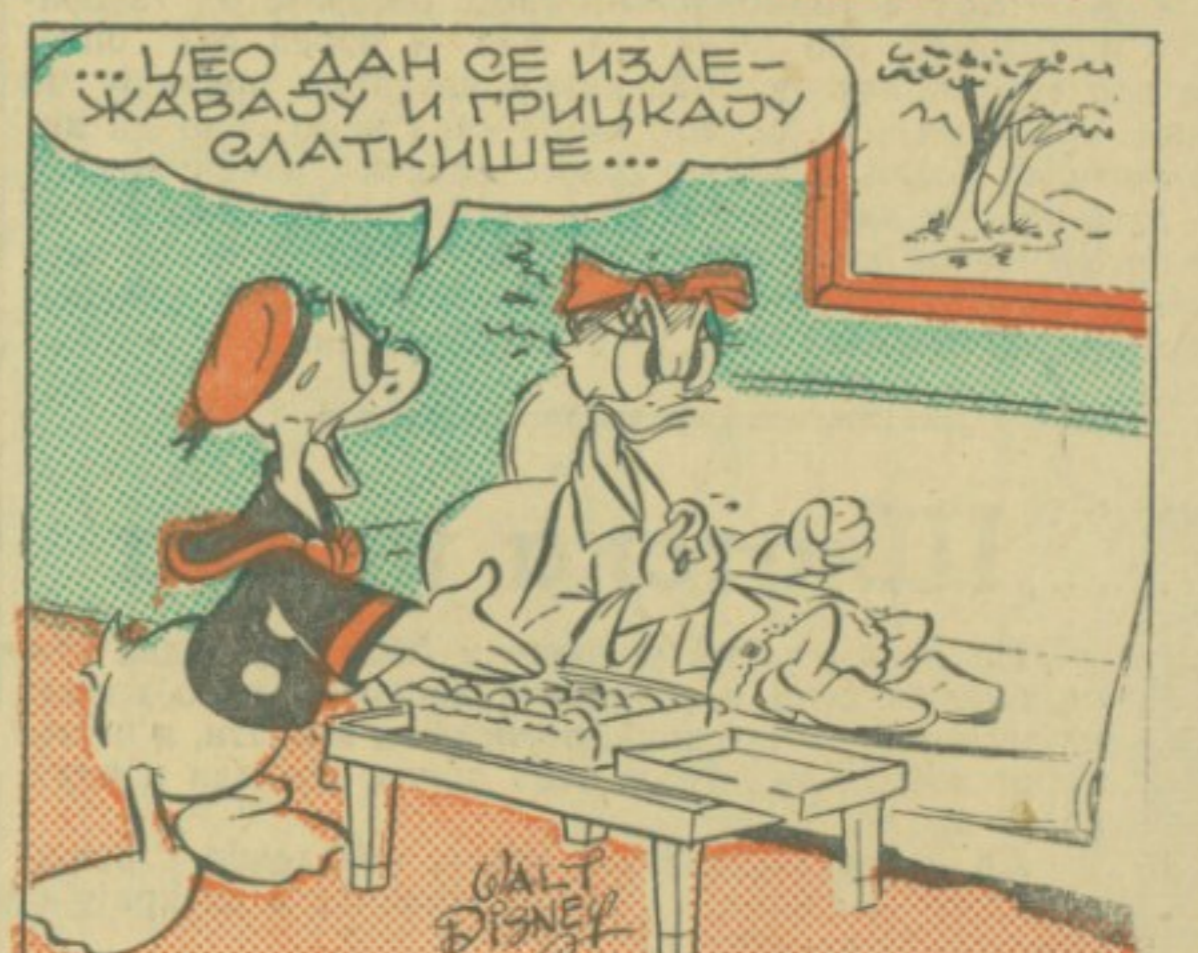
Доскора је Меркур, најближа Сунчева планета био сматран за небеско тело на коме нема никакве атмосфере. Међутим, 1963. године совјетски астроном Козирев је открио у спектру Меркура трагове водоника, а његов колега Морозов је недавно приметио присуство угљене киселине.

ИЗУЗЕТАК...

Поштанска марка, наштампана између 1882. и 1904. године само за промет између министарстава, недавно је изложена аукцијоној продаји у Лондону. Раније је своме власнику могла да причини велике непријатности: претила му је у оно време новчана казна или затвор. Чак ни филателисти нису смели да користе једну такву непоништену марку. Једини изузетак је био ерл од Крафордла. Садашња вредност те марке је 1500 фунти стерлинга.

Човечанство и шећерна болест

Око 1,5 проценат свих људи на свету болује од шећерне болести, тврди немачки стручњак за дијабетис доктор професор Карл Обердисе из Диселдорфа. Око једна трећина свих оболелих остаје неоткривена. На велико изненађење научника, свестрана испитивања извршена последњих година показала су да је шећерна болест подједнако распрострањена у читавом свету. Раније се веровало да се шећерна болест много чешће јавља у индустријским областима што се показало нетачним. Такође је утврђено да се погрешно сматрало да у земљама са претежно вегетеријанским начином исхране, у Кини и Јапану на пример, уопште нема дијабетичара.

«АЛБА РЕГИЈА»

У жестоких борбама у јесен 1943. године пробијала се совјетска армија према западу, ослобађајући од хитлеровских завојевача села и градова Украјине. Киша је непрекидно падала, а путеви су се претворили у праве каљуге са барама. Моторна возила са приколицама и артиљеријским оруђима — буквално су извлечена људским рукама. Поред свега, совјетска војска је ишла незадрживо напред.

Ускоро су први делови Црвене армије ушли у Павлоград. Порушене куће пружале су слик у тела извешаних партизана појачавала жељу за осветом. У једној од кућа чији су становници настрадали, црвеноармејци су разговарали са тамошњим омладинцима.

Потребна је била помоћ најбољих младића и девојака из тога града.

Млада и енергична девојка Лидија Мартишњенко молила је да је приме за војника. Најстарија је кћер у радничкој породици где има седморо деце. Она, сестра и брат су комсомолци. Заједно са оцем радиле су у хемијској фабрици. На почетку рата отац се тешко разболео и породица није могла са болесником да се евакуише из града. Остали су на окупираној територији.

Несрећа за несрећом се сручила на породицу Мартишњенко. Старог бољшевика деда Андреја, који се крио код њих, ухватили су гестаповци и ускоро га стрељали. Породица се још није опоравила

од претрпљене несреће, а већ је дошло ново зло: пред само ослобођење града, фашисти су ухапсили и мучили младића-партизана, али ништа нису успели да сазнају од њега. После тога су га обесили.

— Моје место је само на фронту — тврдила је Лидија. — Ја сам обавезна да се осветим фашистима за деда и брата.

Одлучна, оштрог погледа, стајала је пред комисијом. Другови су се сложили и команда је одлучила да се Лидија пошаље у радио-школу. Брзо ју је завршила и већ дуго радила као радио-телеграфиста.

... 1944. године Црвена армија је водила борбу за ослобођење Мађарске. Хитлеровци су се жестоко бранили. Зими, чим су сакупили нешто раструрених тенковских јединица и моторизованих одреда, као

и СС Јединица, кренули су из рејона Коморна на Будимпешту, у контраофанзиву. Желели су да избаце совјетске јединице из престонице Мађарске, да Црвену армију одбаце из Дунава и да поново ову реку претворе у моћну границу своје одбране.

Иако уморни од готово дво месечних напорних бојева, делови совјетске војске су се жестоко супротстављали навали непријатеља. Прелаз преко Дунава није био могућ, јер су приликом повлачења хитлеровци порушили све мостове.

Совјетска команда је онда донела одлуку да напусти не колико раније ослобођених територија, да са њих повуче делове својих јединица и да њима појача јединице које су се налазиле у рејону Будимпеште. Но, жртвујући села и градове совјетска армија је ипак морала да има увид у све, да добија обавештења преко специјално остављених људи.

Одлучено је да се један таква човек остави у граду Секешфехервару, важном стратешком пункту, где се укршта неколико путева и железничких пруга и где је могла да се смести велика непријатељска јединица као и команда фронта противника.

За тај задатак совјетска команда је изабрала баш Лидију, иако није знала мађарски, а само мало немачки — једино зато што је дуго живела на окупираној територији и добро упознала тежак живот под хитлеровском влашћу.

Требало је само одлучити коме од мештана у том старом мађарском граду оставити Лидију? Коме поверити не само њен задатак, него и њен живот? Ко може тако сигурно не само да је сакрије, него да јој и помогне?

Избор је пао на лекара обласне болнице Кароја Хорјанског. Тако је војник Лидија Мартишњенко остала у граду који су већ заузели фашисти. Сместила се у дому лекара Хорјанског са својом радио-станцијом. А заједно са њом у ту породицу је ушло и много брига и стрепњи.

Лидија је брзо успоставила везу са командом. Редовно, у тачно уговорено време, позив

ни знак „Алба регија“, пролазио је етером. Давала је податке о положају непријатеља, ситуацији у граду, расположењу мештана.

Свима у близини, Лидија је представљена као медицинска сестра из Чешке која помаже доктору Хорјанском за време пријема болесника у његовој кући.

Прошла је једна недеља. У породици Хорјански дошло је до првих већих узбуђења. Супрузи лекара неочекивано је дошла млада кућна помоћница са села. После краћег времена она је почела да уверава домаћицу како Лидија није Чехиња, већ Русиња. Било је потребно брзо вратити радознали девојку у село њеним родитељима.

Ускоро је већ дошла друга незгода. Лидију су тражили Немци. Породица Хорјански још није успела да спасе Лидију од овог позива, а већ су се јавиле нове тешкоће: Немци су издали наредбу да се обавезно јаве и региструју сви странци — Чеси, Срби, Словаци, а нарочито Руси. Овако ко се не буде пријавио, претила је смртна казна.

За породицу Хорјански и Лидију било је јасно шта значи та „регистрација странаца“. Како је избећи? Детаљно су размотрили тренутни положај и покушали да нађу излаз из ове тешке ситуације. Доктор Хорјански је стишао на рад у немачку болницу и изјавио да не може да лечи Немце ако се некој тешко болесној жени и њеним дечацима не обезбеде услови неге. Замолити је као узгред хитлеровце да региструју његову медицинску сестру, без њеног одласка у немачку команду. Због тога је доктор не колико пута позивао Немце у свој стан на част. На крају, мађарско вино и мађарска кујна, учинили су своје: Лидија је добила „ауснајс“ са дебелим немачким печатом. Сви су после тога одахнули. Поново је „спокојно“ прорадила станица у етеру под позивним знаком „Алба регија“.

Приближавао се крај другог месеца Лидијиног рада. Нове незгоде су тада запретиле — у дворишту куће где се налазио стан лекара, концентрисао се део немачке војске и као за несрећу ту су

баш били и радио-везисти. Њихова станица налазила се под самим прозором докторовог стана.

Ускоро су у том рејону по чези претреси и полицијске рације. Немци су успели да примете „непознату“ радио-станицу и упорно су почели да стежу обруч око ње. А он се све више приближавао стану доктора Хорјанског.

Лидија је била принуђена да прекине са радом, да „умукне“, иако је још само десет дана остало до ослобођења града од фашиста.

Колико је само још било стрепњи за њу и целу породицу лекара тих последњих дана! И како су се обрадовали сви они који су морали да их напусте приликом одласка на нови борбени задатак, када су сазнали да је све у реду и да су живи и Лидија и сви чланови породице доктора Хорјанског.

Велики и тежак рат, можда најтежи за човечанство завршио се. Многи војници вратили су се на своје старе послове.

Године су пролазиле, али ратна другарства се нису заборављала.

Мајор Марија Фортус, која је заједно са Лидијом учествовала у неким операцијама и била јој командант, захвала је да се поново сретне са њом. Преко штампе и радија испричала је занимљиву историју о совјетској телеграфисткињи и породици мађарског лекара.

Та прича је надахнула мађарске и совјетске уметнике да сниме филм под називом „Алба регија“. На московском међународном фестивалу овај филм је добио сребрену медаљу.

Неколико месеци пре овог догађаја, дошло је друго призање: Кароја и Шару Хорјански наградила је совјетска влада орденом Отаџбинског рата II степена за помоћ совјетским војницима у периоду од 1944. до 1945. године на територији Мађарске.

После још једне године у марту је предато мађарско ордење „Црвена звезда“ двома совјетским женама Лидији Мартишњенко (сада удатој — Безенковој) и Марији Фуртас (о чијим подвизима нема података).

Необичан аутомобил

Вероватно сте помислили: Захваљујући њима аутомобил може аутоматски да напуни своје батерије од 72 волта. Али, и поред свега оптимизма научници признају да им је сада немогуће да користе овакав начин вођења, јер да би се батерије напуниле потребно је 8—10 часова. Ипак, овај први покушај је охрабрујући.

Захваљујући њима аутомобил може аутоматски да напуни своје батерије од 72 волта. Али, и поред свега оптимизма научници признају да им је сада немогуће да користе овакав начин вођења, јер да би се батерије напуниле потребно је 8—10 часова. Ипак, овај први покушај је охрабрујући.

Шкотска прича

На једној клупи у парку у Абердину један старији човек седи и с времена на време прво извади из десног џепа часовник, погледа га и врати, а нешто затим извади из другог џепа други, погледа и њега, па га врати.

Са друге клупе један човек, очигледно странац, пажљиво је посматрао Шкотланђанина и на крају осмелио да га упита:

— Да ли ви то нешто контролишете, господине? — Не, — одговори Шкотланђанин, — ја сам гледам колико је сати. Јер, знате, један мој часовник има само велику, а други само малу казаљку.

ИСТОРИЈА ЂУРКЕ

Зна нас Европљани историја ђурке почиње овог часа када је — 27 година после открића Америке — ацтешки цар Монтезума давао свој последњи свечани банкет. Шпански освајач Кортез дошао је непозван у његову земљу (данашњи Мексико). Цар му је три пута слао у сусрет гласоношу опомињући га да не ступа на његово тло. Али узалуд! Кортез је дошао са својим јахачима и Монтезума, беспомоћан и млад, примио их је и приредио чак свечану гозбу.

На Шпанце су нарочити утисак оставила два јела са богате презде: крем „чоколат“ и дивна печена птица: ђуран. Он је поред пса био једина домаћа животиња Ацтека. Тако су две наше посласнице — чоколада и ђурка — први пут украсиле тањир једног Европљанина на овој гозби. Јер убрзо после тога Монтезума је погубљен а Европа је почела да осваја Нови свет.

Ратници су поред злата и сребра донели у Шпанију и живе ђурке. Ново печење брзо је окупило огроман број гурмана тако да је већ 1541. енглески бискуп Томас Крамер забранио својим свештеницима да пред госте изнесу нише од једне скупоцене птице.

Па ипак ове увезене ђурке њихово потомство нису били прародитељи наших европских ђурки. Испричајемо друго поглавље њихове необичне историје.

Оно почиње тачно сто година после чувене Монтезумине гозбе.

Брод „Мој цвет“ напустио

је енглеску обалу 1620. године и повезао прве насељенике у Америку. Преживели су четрдесет недеља најстрашније оскудице док коначно нису на грађени богатом жетвом. У част тога дана у њиховим гробовима стесаним дрвеним колибама печло се свечано печење — ђуран. Нашли су га у шумама своје нове домовине, Масачусетсу, као дивљу птицу која је живела у слободи. Дивље ђурке које су први као живину гајили Ацтеци, биле су, како се показало, већ познате у 39 каснијих држава САД (данас се налазе само још у 24 од њих).

Ђураци, који су 1621. у славу жетве тек досељених „Американаца“ цврчали на ватри, ловљени су и убијани још лумбардама. Убрзо је ђуран постао у толикој мери домаћа животиња да његово умножено потомство данас покрива сву потрошњу насталу из традиционалне свечаности жетве која се слави сваког четвртог четвртка у новембру. У САД је 1950. одгајено преко 40 милиона ђурки, 1951. било их је 53, а 1952. већ готово 60 милиона, што значи да на главу становника САД долази округло шест фунти ђурећег меса.

Наша гуска је још пре 5.000 година постала човекова домаћа животиња а северноамерички ђуран тек пре 430 година. То се тачно и види: он још и данас покушава да тајно прави гнезда далеко од стаје. Још и данас хоће да спава на дрвећу; и сада се држи дивље и плашљиво да је и шушкање старих новина које ветар при месечним ковитла изнад чопора ђурака — у стању да изазове међу њима праву узбуку.

Код америчких фармера тежина ђурки је достигла 15 па и више килограма. Оне су додуше још могле да стану у велике селачке тигање, али варошани су се почели бунити: тако огромне ђурке данима

није могла да поједе једна породица. Хотели и кафане нису због овога правили питање али су домаћине желеле мање. Да не би дошло до економске катастрофе, држава се 1934. почела бавити тим проблемом. У истраживачком центру за домаће животиње у Белтвилу у Мериленду испробавало се десет година гајење на све могуће начине, док се коначно није дошло до малог примерка, скројеног „по мери“ тешког 5—7 килограма.

Када се ђуреће печење изнесе на сто уобичајено је питање: „Желите ли бело или црно месо?“ Јер ђурка има

обе врсте а сладокусци чак разликују код ње седам различитих арома — од дивљачи до телећих котлета.

Да се ђурка налази још на пола пута до праве домаће животиње показује и њена „продукција“ јаја. Дивља ђурка носи 10—15 јаја, док припитомљена дотера и до 60—70 комада. Многа гајена ђурка већ је прешла рекорд од 200 јаја годишње, и приближила се животи „машини за ношење јаја“ — кокошци. Вурећа јаја тешка су 80 грама и првобитно су беле боје, али их ђурка ваља својим трбухом услед чега добију црвене тачкице.

ПИРАМИДЕ ОД КИКИРИКИЈА

У близини градске капије севернионигеријског трговачког центра Каноа уздижу се у небо десетине као окер жутих пирамида. Свакога ко се приближи улазу у простор опасан жицом окружиће група људи у тамноплавим огртачима који припадају севернионигеријској тржишној организацији. То су чувари стоваришта на коме је у виду пирамида наслано преко 2 милиона цакова пуних кикирикија.

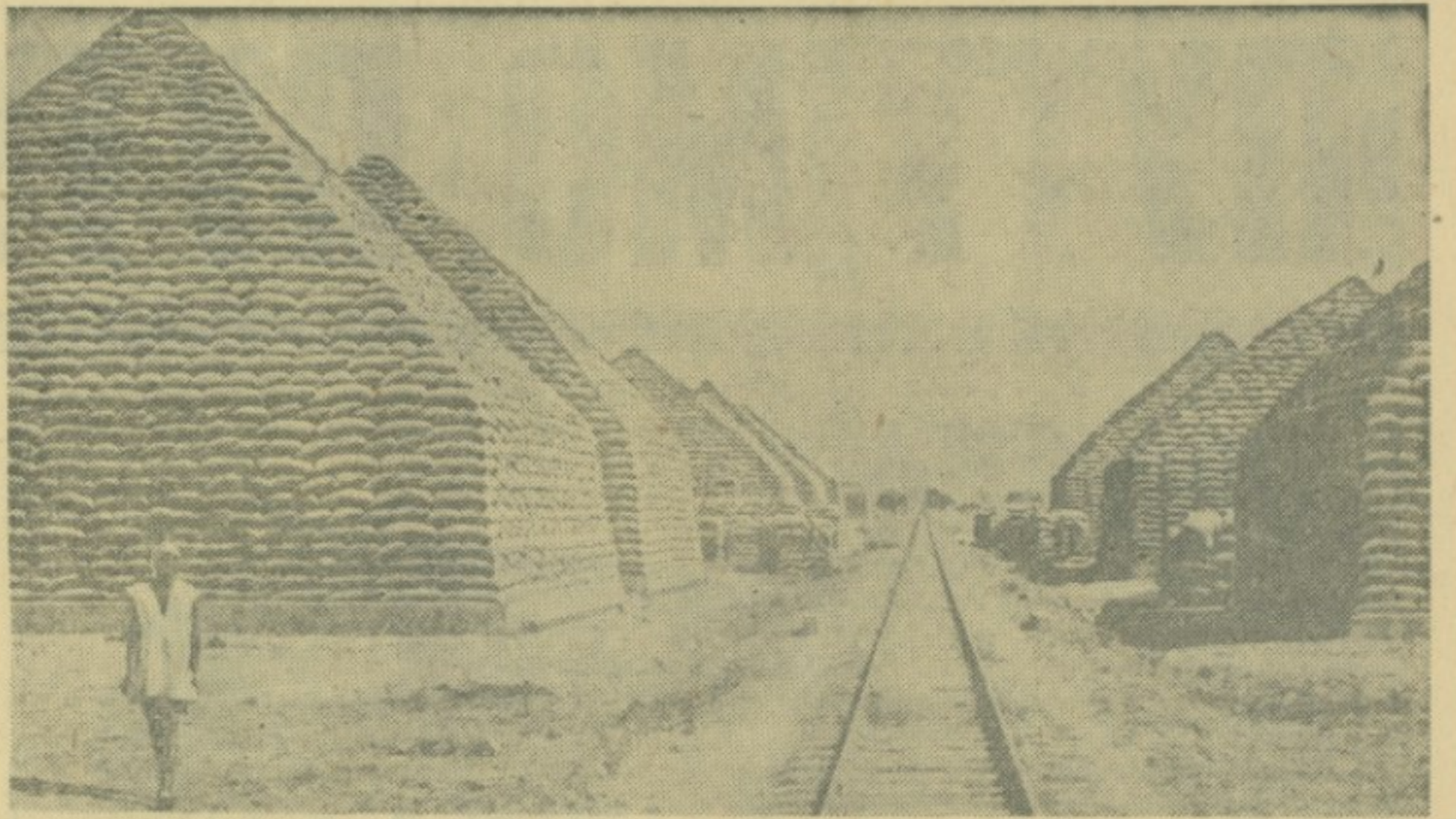
Нигерија се за последњих неколико деценија развила у најзначајнијег извозника кикирикија на свету и данас држи 30 — 40 одсто целокупне потрошње. Због климатских услова производња је концентрисана углавном на северна подручја, која представљају тако рећи привредну „кичму“. Према званичној процени целокупна количина,

700.000 — 800.000 тона кикирикија, коју је Нигерија произвела последњих година потиче са преко милион малих пољопривредних добара. Пошто се са сваког од ових добара издржава велики број чланова породице, значи: велина становника пространог северног подручја директно или индиректно зависи од производње кикирикија.

Иако је гајење кикирикија у Нигерији познато већ 400 година — Португалци су га пренели из данашњег Бразила — са извозом се почело тек пре 50 година. Пресудну улогу у овоме је имала изградња железничке пруге 1911. године која спаја лучки град Лагос у Гвинејском заливу са 1.100 километара удаљеним Каноом. Тиме је омогућен лакши транспорт робе од тада практично изолованог севера за југ. Пошто луке у

Лагосу и Порт Харкуру услед све већег извоза нису располагале са довољно стоваришта, центар за сакупљање и одашињање робе у Каноу постао је и најпогодније место за лагеровање.

Гајење кикирикија је врло напорно и одузима много времена. Пошто се плодови кикирикија руком беру а затим ољуште нешто руком а нешто у примитивним аванима — од пре неколико година тек помоћу врло једноставних ручних машина — пакују се у цакове од 80 кг и продају државној тржишној организацији. Пошто се неко време држе на сунцу, цакове под стручним руководством довлаче небројени носачи и слажу их, према тачно утврђеној шеми, све док 12.000 њих не створе пирамиду од 900 тона. Сматра се да је овај начин лагеровања најстабилнији, да пружа најбољу заштиту од невремена а и да је најприступачнији за извлачење кад треба да се цакови преносе. Ако пирамиде стоје дуже времена, оне се покривају пластичним омотачем који не пропушта ваздух али испод кога се пумпа гас да би се уништиле бактерије. Од влаге за време других кишних периода кикирики је

КАДА СЕ У ФЕБРУАРУ ЗАВРШИ ЖЕТВА КИКИРИКИЈА ПОДИГНЕ СЕ НА ОГРОМНОМ ПРОСТОРУ СЕВЕРНИОНИГЕРИЈСКЕ ТРЖИШНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ 200 ПИРАМИДА У УКУПНОЈ ТЕЖИНИ 180.000 ТОНА. РАДИ ЗАШТИТЕ ОД ВЛАГЕ ЗА ВРЕМЕ КИШНОГ ПЕРИОДА ЦАКОВИ СЕ ПОСТАВЉАЈУ НА ЦЕМЕНТИРАНО ПОСТОЉЕ.

заштићен неком врстом шатора.

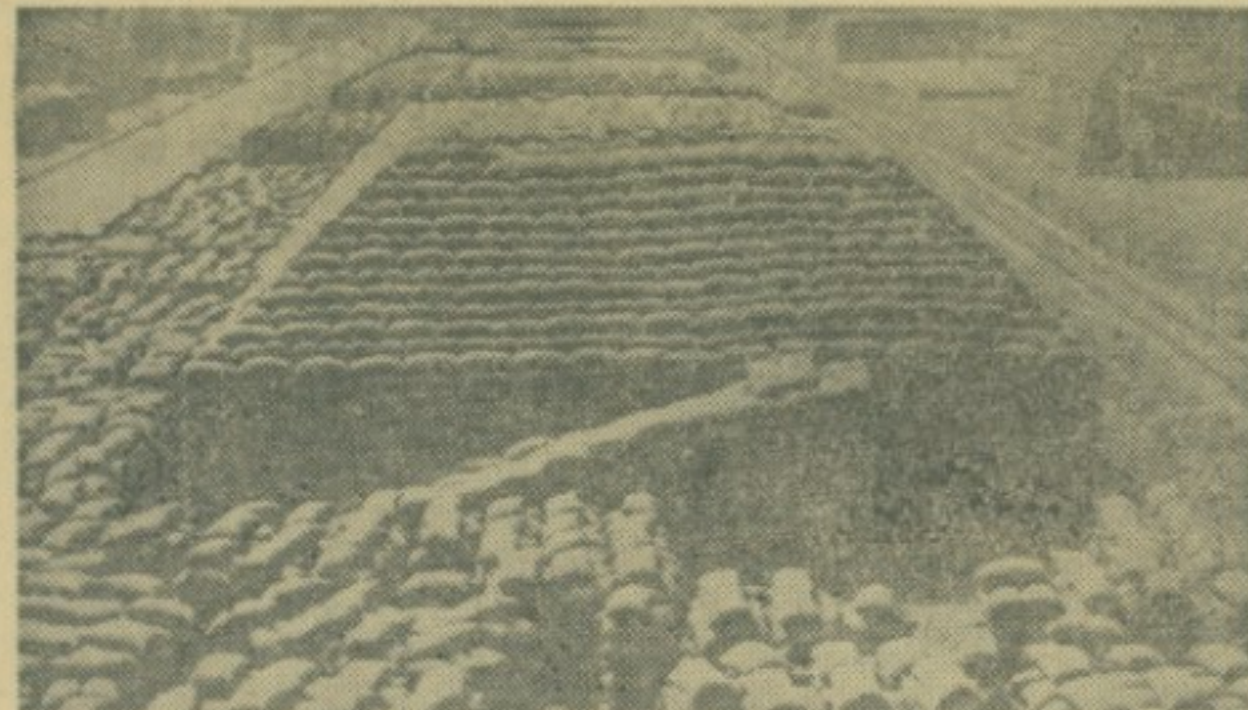
Тражећи погоднији начин лагеровања тржишна организација је недавно покренула питање да ли би пирамиде, веома упечатљиве за око али

тешке за подизање, требало заменити великим силосима. Али дошло се до уверења да би то изазвало још многе промене: набавку железничких силос вагона, преварку теретних бродова, изградњу

силоса у лукама за утовар. Питање је да ли би се за сада такво модерновање исплатило. Стога ће традиционалне пирамиде у Каноу и даље стајати као симболи северне Нигерије.

СЛАГАЊЕ ВРЕБА СА КИКИРИКИЈЕМ ПРИ ЈАКОЈ ЖЕЗИ ТЕЖАК ЈЕ ПОСАО ЈЕР СВАКА ТЕЖИ 80 КИЛОГРАМА.

„ГРАЂЕЊЕ“ ПИРАМИДЕ ОД КИКИРИКИЈА ИЗВОДИ СЕ ПРЕМА ДЕТАЉНОМ ПЛАНУ КОГА СЕ МОРА ТАЧНО ПРИДРЖАВАТИ. СВАКА ПИРАМИДА НАПРАВИ СЕ ОД 12.000 ВРЕБА.

Ексценџични пушници

Пре шездесет година многи листови у Европи донели су вест о двојици Италијана који су кренули на пут око света. То не би било ништа необично да нису објавили и како ће путовати: наизменично ће котрљати један другог у бурету.

Неки Антон Хаусман опкладио се 1900. године с пријатељима и кренуо на пут око света пешице при чему је још возио жену и децу у ручним колицама с једним точком. После седам година стигао је на циљ записавши у своју „активу“ 104 пара изношених ципела, 31.250 енглеских миља, 18.000 фото-снимка и један догађај који никад није заборавао. Када је на свом путу стигао у Маниурију где су се водиле борбе између руске и јапанске војске, једна од зараћених страна оптужила га је за шпијунажу и тек после много труда и мука успео је да докаже своју невиност.

Американки Цени Максдорф досадила су „обична“ путовања па је одлучила да обиђе Земљину куглу без пребивене паре у цену и за трену-

так не скидајући маску с лица. Средства за исхрану, тврдила је, обезбеђиваће продајом својих фотографија. Штампала, међутим, није забележила колико је километара успела да се удаљи од куће...

Енглец Хари Девис, позајмио је од Цени Максдорф и дејо о путовању с маском. Сам је себи начинио металну маску за лице тешку 2 килограма. Поред тога, је узео још једну обавезу: да у сваком граду кроз који прође купи по једну поштанску марку. У последњем тренутку пред полазак изјавио је да ће негде на путу наћи себи и животно сапутницу.

Трагично се завршило путовање француског капетана Травелана. Он је обишао Земљину куглу носећи на леђима терет од 30 килограма и хранећи се само „добровољним прилозима“. Али, његова два пријатеља који су кренули заједно с њим нису издржали тежобу оваквог путовања и умрли су од исцрпљености.

ПЛУТОН У ЦИРКУСУ

»ПУТУЈМО, ПУТУЈМО«

»Путујмо, путујмо« — тако започиње једна наша стара песма, али се одмах у једном од следећих стихова каже: „и нека ти свети Никола, који штити све путнике, буде напомаћ“. Кад су уведени дилижанси у поштанску службу, путовало се удобније. Међутим, ова кола, као саобраћајно средство, проналазак су XVIII века, и она су тек погопено увођена у саобраћај.

У нашим земљама под аустријском царевном дилижанс је уведен тек у другој половини прошлог века, и то само на одређеним релацијама, којима је средиште био Беч: он је повезиван са периферним деловима света. Иначе, дилижанси, путничка кола с коњском запрегом, имали су тачан ред вожње и на одређено место долазили су с врло малим закашњењем. На успутним станицама мења на је запрега, а после сваких десет сати и особље.

Таквим једним дилижансом од Трста до Беча, под крај 1771. године, путовао је и Доситеј Обрадовић. Пут је трајао 47 сати и према штампаном реду вожње тачно се може одредити кроз која је места од Трста до Беча Доситеј пролазио, где се колико задржавао и у које је време стигао у „царствујући град Виену“.

Међутим, док је Доситеј путовао бар за оно време, пристојно, други су и те како морали да се помуче да, на пример, из Новог Сада стигну на вашар у Пешту, или где другде. Путовало се колима под арњевима, по беспућу, а у кишну јесен и коњи и кола упадали су дубоко у блато. По расквашеним путевима полазило се само у нужди. Иначе се подешавало да се крене у летње и суво јесење време, или кад стегне мраз па су „путеви као калдрма“.

Тако је за сувог времена пошао на вашар у Краков са

Путовати није било лако. Путовало се колима под арњевима, по беспућу, а у кишну јесен и коњи и кола упадали су дубоко у густо и лепљиво блато

својим друговима и Софроније Кирић, отац „вечитог младожење“ из истоименог романа Јакова Игњатовића. Његов полазак из једне српске подунавске вароши на четку прошлог века ванредно је занимљив.

Сиротан наше књижевности Јоаким Вујић, тај „убоги ђаво“, изгледа да је најчешће ишао пешке, и то на далеке путеве: од Баје у Барањи па све до Трста; али се зато врло имућни Богобој Атанаковић користио за своје време свим тада постојећим најудобнијим саобраћајним средствима. Вук је у Беч, после слома уставничке Србије, дошао дилижансом. Тешко се кретао због болесне ноге, па и у Бечу, кад је требало некуд да оде, узимао је фијакер, што је прилично теретило његов и иначе слаб буџет.

„Путујмо, путујмо!“ — али на путовање се није тако лако одлучивало. Трговци и занатлије полазили су на вашаре не знајући никада шта ће им се на путу десити. Кад би пре 150 година из Новог Сада полазили за Пешту, окупали би очи тог дана целу своју породицу, кумове и пријатеље и пред њима састављали тестамент, а кад се после очекиваног времена не би вратили кући, породица их је „курентирала“. тражила да власти за њима објаве потеру, јер су можда нестали.

Дилижанс није могао свако да користи, јер су они саобраћали само на одређеним

линијама. Од Земун до Пеште требало је пешачити 10—15 дана. Пешке су ишли у главном занатлијске калфедетићи, познати и као вандрокаши. Они су се на путу заустављали па би и зарадили понешто пружајући своје занатске услуге. Храна и коначиште свакоме су били обезбеђени, а и нешто ситног новца.

Стари Војвођани, кад би им нешто хитно устребало, седлали су коње и „терали све до царског Беча“. Али еспап је могао да се пренеси само колима. Ишло се на вашаре и у Краков, у Лајпциг, све до Трста и у северне италијанске градове, по целом аустријском царству, јер су Срби као трговци свуда били познати. Тада је у прилично тешка кола требало упрезати и по неколико пари коња, и то најбољих. „Те упрежи коње у три реда“ — каже се у једној песми.

За путовање „велике господе“ и имућнијих људи постојале су удобне кочије. Већ од 17. века страни посланици, који су путовали кроз нашу данашњу Војводину, казују како се „лепо путује у отвореним колима која носе једног или два човека са кочијашем, са запрегом од два, три, понекад и четири коња напоредо, са довољно места да се легне“. „Тако сам, каже један од њих, путовао од Будима до Београда у летње време летим пространим равницама, зеленим ливадама и нерасточеним путевима, нарочито по Срему.“ А други, који је путовао у јесен, каже, да је и поред свих „жаруца“ и шестину коња упрегнутих у њих требало да се „по неколико сати дневно извлачи из глиба, и што се више уз све напрезање коња и момака из глиба извлачи — све се више у њега углибљује.“

Путеви су се у Србији почели просецати тек за време кнеза Милоша, али су они имали „само намену да буду путеви“, нарочито у шумовитим и брдовитим пределима. То су путеви „володери“, за које је Ото Дубисав Пирх, је дан од посетилаца Србије у јесен 1829. године, рекао да се воловима огули шпја кад уз њих вуку кола. У равни Мачви још за детињства Проте Матије Ненадовића досто-

јале су „кочије“ — велелепно превозно средство.

У првој половини прошлог века у Србији се углавном путовало на коњима, а мање колима која су била сасвим примитивна, сва од дрвета, и с точковима у једном дрвеном комаду. Кола су вукли волови, јер се гломазна конструкција није тако лако по-

кретала, па и то само уз ужалну шкрипу. Таквим колима и таквом запрегом путовало се сасвим споро: од Београда до Крагујевца требало је седам дана.

Крајем 18. века турска пошта је преузимала аустријску у Земуну. Али од Београда није више вредела аустријска поштанска тарифа, већ су се ту рачунале „камиље миље“, тј. колико једна камила за један сат прође „ли брзим ни спорим ходом“.

Први конак од Београда према Цариграду била је Ха сан пашина Паланка (Смедеревска). Ту се налазио и хан, и „мезулама“, место где су мењани коњи, или „одговарајућа марва“. Тек шездесетих година прошлог века Ср-

бија је добила прве дилижансе, па се временски осетно скратио пут на главнијим линијама од Београда до Алексинца, Крагујевца или Пожаревца. Тада је путник могао и посебно да угајми дилижанс, разуме се уз већу тарифу, и да путује „тако дивно и тако криво као да је у Швајцарској“.

Међутим, по Србији се и даље, углавном, путовало на коњима или пешке. Великошколци из унутрашњости, уколико не би где ухватили каква кола, за време распушта су одлазили кући и враћали се — пешке, задржавајући се уз пут, по селима, код добрих људи и гостопримљивих домаћина и по неколико дана.

»ХОМУНКУЛУС« АТОМСКОГ ВЕКА

Америчка комисија за атомску енергију употребљава за радове у унутрашњости атомских реактора и нуклеарних ракетних машина нови робот који је у стању да изврши изванредне подвиге. Машина, висока 7,5 метара и тешка 85 тона, снабдевана је механичким рукама од 4,8 метра које врше тако прецизне покрете да су у стању да узму јаје са једног места и да га неопштењено опет оставе. Ако се у његову механичку руку умонтира француски кључ, у унутрашњости атомског реактора ће он вршити потребне промене које контролише техничар из кабине заштићене 30 сантиметара дебелим оловним плочама чак и против најјачег нуклеарног зрачења. Због неопходног оловног штита

те тежина саме кабине износи 50 тона.

Техничар може да врши надзор кроз пет разних прозора чија специјална оловна стакла пружају исту заштиту против радиоактивног зрачења као и обично стакло дебело један и по метар. Кабина која се налази 3 метра изнад тла врло је покретна и окреће се око своје осовине.

За радове у језгру „врућег“ реактора (реактора у рад) или када треба да се гледа „иза угла“ техничар даје роботу телевизијску камеру у његову механичку руку. Она ће подесити камеру тачно према објекту који треба да испита тако да ће га техничар на екрану сасвим јасно видети. За нарочито прецизне радове служи перископ ко-

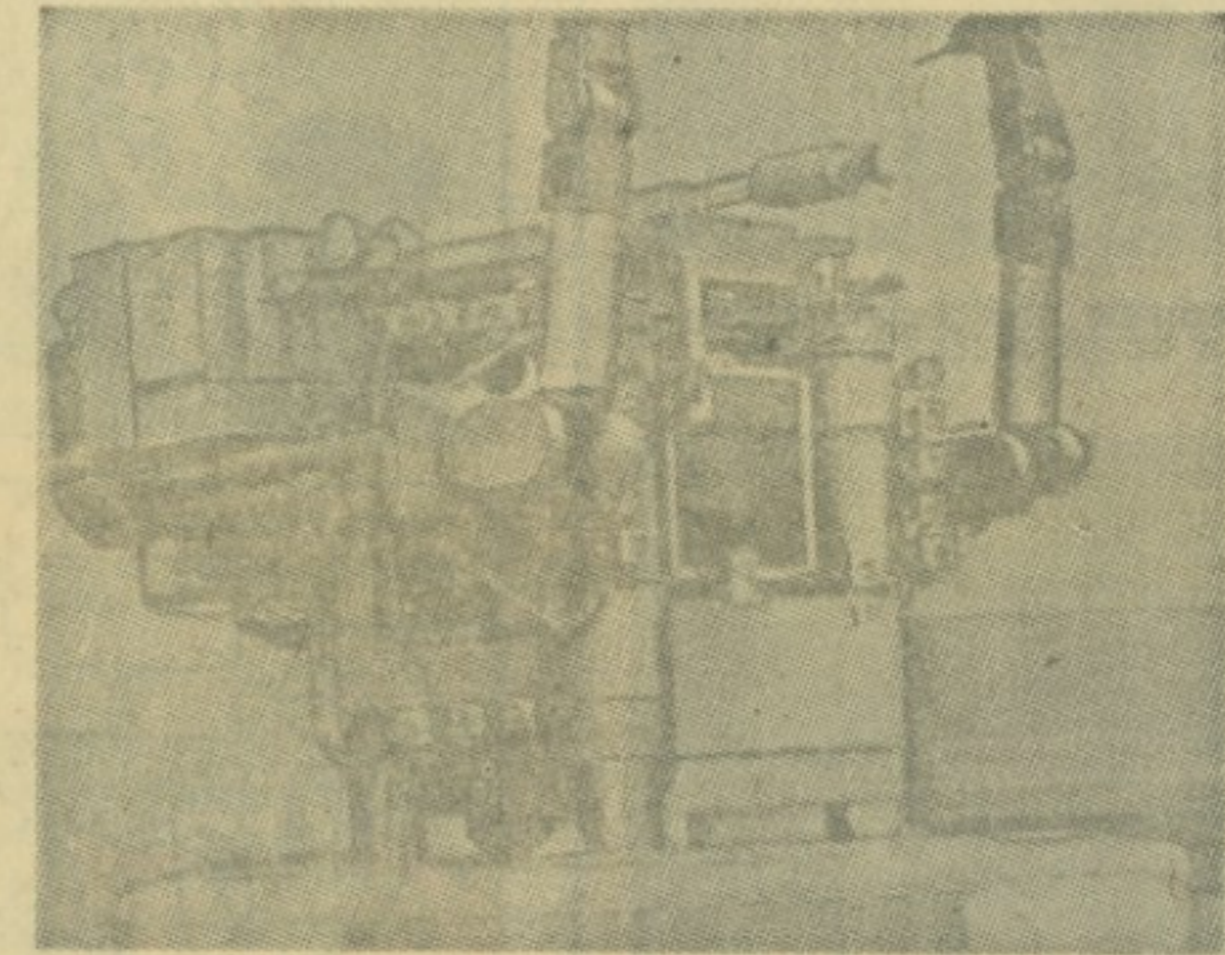
ји објекте шестоструко увеличава. Један апарат пружа у свакој фази рада обавештења колико је напољу порасла радиоактивност.

Робот може да ради у подручју зрачења до 3.000 реида гена на сат — што је за човека отприлике десетоструко смртоносна доза — а да органи зам ипак не буде угрожен.

Приликом ноћних радова робот осветљава радно место са два рефлектора. Разнобојно осветљена дугмад на разводној табли омогућавају сталну контролу функционисања разних система. Један мотор са шест цилиндера који развија снагу од 500 коњских снага „оживљава“ робота а други од 110 служи за погон генератора и хидрауличне пумпе. Ако један од тих мотора откаже — ступају у дејство батерије и динамомашина. Робот може да вуچه брзином од 16 км на сат друга возила тешка половину од њега самог — дакле „око 40 тона.“

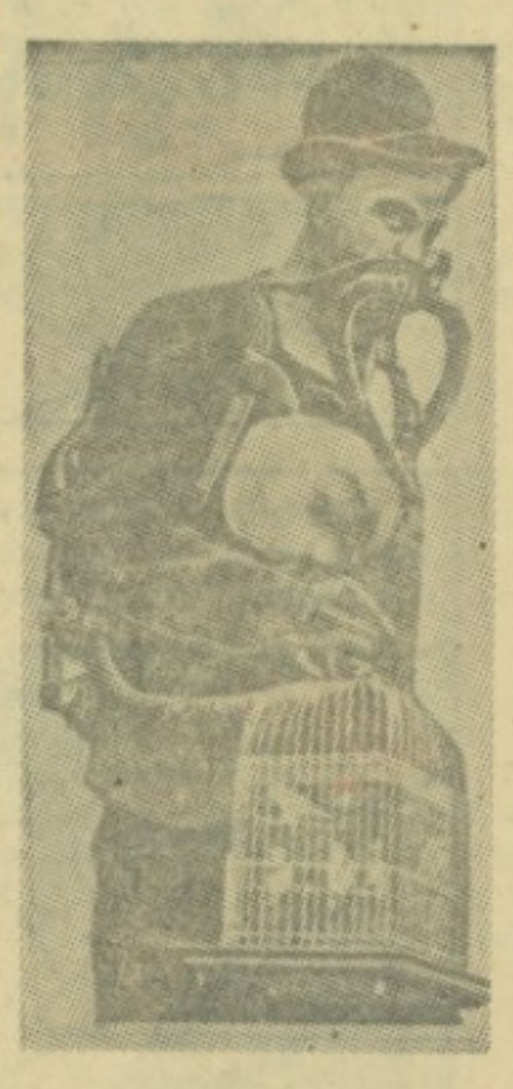
У случају опасности робот уме и тако гласно да „виче“ да га чују и са велике удаљености. „Глас“ му производи једна сирена појачана звучним ком. Радио-отпремник и пријемник успоставља везу са спољним светом.

Прецизни радови у реактору и у новим нуклеарним реакторима често се врше сатима. Стога је кабина робота добро уређена за дужи бављење техничара у њој; његово седиште може да се помери у шест разних положаја, а мали бар са воћним соковима и кафом да га освежи. Климатски уређај ствара пријатну температуру, потребну влажност и редован довод кисеоника.

НОВИ РОБОТ АМЕРИЧКЕ КОМИСИЈЕ ЗА АТОМСКУ ЕНЕРГИЈУ ВИДЕ У СТАЊУ ДА ПОД НЕПОСРЕДНИМ ДЕЈСТВОМ ЈАКОГ НУКЛЕАРНОГ ЗРАЧЕЊА У УНУТРАШЊОСТИ „ВРУЋИХ“ АТОМСКИХ РЕАКТОРА ИЛИ НУКЛЕАРНИХ РАКЕТНИХ МАШИНА — ОВАВЉА РАДОВЕ У ПОДРУЧЈИМА КОЈА СУ ЧОВЕКУ УСЛЕД СМРТНОСНЕ ОПАСНОСТИ НЕПРИСТУПАЧНА

Некад реткост...

Канаринци и запаљив гас. — Смрт канаринаца открива присуство метана у јамама рудника каменог угља. Када се у атмосферу која

садржи неколико хиљадитих делова метана унесе канаринац, он почне да показује знаке велике узнемирености већ крајем другог минута, свест губи на крају трећег а у гине после 25 м. Миш се понаша готово исто тако.

Код људи, иста количина гаса изазива неагодност после 20 минута, опасну интоксикацију после једног часа а смрт после 8 часова.

Да би се на време открило присуство овог опасног гаса направљене су специјалне гас маске (као што је ова на нашој слици) и специјално обучени људи са канаринцима у кавезима улазе у окна. Уколико приметите да се птице не понашају нормално они увек имају времента да о томе обавесте и рударе.

ФРАНЦУСКИ ЧАСОПИС „НАУКА И ЖИВОТ“ ДОНОСИ У СВОЈ ПОСЛЕДЊЕМ БРОЈУ ПОЈЕДИНЕ НАПИСЕ КОЈИ СУ БИЛИ ОБЈАВЉЕНИ ПРЕ 50 ГОДИНА И ЗА ОНО ВРЕМЕ ПРЕДСТАВЉАЛИ РЕТКОСТ.

Од Суеца до Панаме. — Панамски канал најтеже и најграндиозније дело које је људска рука израдила вероватно ће бити ове године завршен. Када канал буде отворен за пловидбу навршиће се тачно 33 године од почетка радова, или једна трећина века. Због њега је ископано 235 милиона кубних метара земље и стења.

Бицикл-скије. — Ово је обичан бицикл који испод предњег точка има једну, а испод задњег две паралелне скије. Обртаним педала покреће се ова направа веома погодна за снег.

ЗАНИМЉИВОСТИ СА СВИХ СТРАНА

»Ку-ку-ри-кук«

Сваке године у америчкој савезној држави Висконсину одржава се конкурс за избор најбољег певача међу петловима. За победника се бира онај који у одређеном року највише пута „отпева“ своје „ку-ку-ри-ку“. Рекордер за ову, 1964. годину већ је изабран. То је петло назван „прни лепотан“ који је за пола часа кукурекнуо 28 пута.

Невероватно...

Јусуф Офкан, тридесет седмогодишњи турски сељак из малог насеља Бор, петнаест година био је слеп и глув. Недавно се Офкан због страховите зубобоље обратио за помоћ зубном лекару. Лекар му је извадио један зуб кутњак с леве стране горње вилице. Од бола Офкан се онеосвестио. Кад је дошао к себи он је могао и да чује и да види.

СИН ОГЛАЛА-СИЈУ

ПЛЕМЕНА

Ово је одломак из књиге успомена поглавице индијанског племена Оглала-Сију. У њој он, Мато-Нажим, прича о животу свог племена, о томе како су колонизатори сатерали Индијанце на бесплодну земљу резервата. „Пишући ову књигу уопште нисам мислио на славу — каже Мато-Нажим — хтео сам само да сви бледолики на свету сазнају истину о мом народу.“

Из године у годину у нашим крајевима бизона је било све мање и мање. Због тога смо се веома обрадовали када смо од читаоца трагова дознали да на северу Небраске они још лутају у крдима. Кришом од агената, ноћу смо се извукли из резервата и стали се пробијати на север.

На једном пратио сам свог оца и деду када су ишли у лов на бизоне мада у лову нисам учествовао. Али, овог пута су ми дозволили да ловим са одраслима. Тврдо сам одлучио да убијем бизона и желео сам да то учиним без ичије помоћи. Отац ми је начинио изврстан лук и неколико стрела са челичним врхом какве се употребљавају за лов на бизоне. Сад сам се осећао као прави ловац.

Извијач је био отпослан и ми смо с великим нестрпљењем очекивали његов повратак. Вратио се у расвит и рекао нам да крдо бизона пасе недалеко од нашег логора. Сви су стали брзо да се спремају. Нисам ни ја застајао за другима; истина, од мене се није одвајала моја мајка и она ми је помагала. Испраћајући ме, казала је:

— Сине, кад убијеш бизона, донеси ми његову кожу и дигерицу.

Није ми било сасвим јасно да ли се то она шали са мном или говори озбиљно, али сам се ја ипак поносио њеним захтевом.

Увече, уочи лова, отац ме је дуго поучавао:

— Сине мој, трагач нам је рекао да стадо бизона пасе

на пространој равници где нема ни високих брда ни клисура. Тамо ће моћи да се организује одлична потера за бизонима, без опасности да се падне у неку провалију... Ако бизон на кога си се намерио трчи право пред тобом не окрећући главу, можеш да му приђеш на коњу сасвим близу и да га гађаш право у срце. Али, ако приметим да те искоса погледа својим страшним очима — чувај се: бизони су брзи и снажни. Бизон може да подигне и коња на рокове и да га одбаци високо у ваздух заједно с тобом. А то је неизбежна смрт.

Нишани добро и убијеш бизона једном стрелом; иначе ћеш потрошити две, три стреле, или још и више. Ако твој коњ не буде могао да стигне бизона и поравна се с њим, покушај да га стигнеш стрелом. Ако циљаш под мало ребро — вероватно ће стрела погодити у срце. Када се бизон спушта низ брег или стрму обалу, треба циљати у бедрени зглоб: твој бизон ће тада пасти на задње ноге и можеш га мирно и полако убити.

Добро пази шта се око тебе догађа. У почетку узнемирено крдо подигне страховиту праšину и тешко се може било шта видети. Али после, гонећи бизона који се одвојио од крда, доспећеш опет на чист ваздух и моћи ћеш да видиш куда идеш...

У освит сви смо били спремни за пут. Лук сам држао у руци јер за њега није било места у тоболцу у који сам ставио све своје стреле. Дали

су ми малу црну кобилицу, брзу као кошту...

Ловци нашег племена увек гледају да се што је могућно више приближе бизонима да би избегли дугу потеру. Јер, познато је да месо животиња измучених дугим гоњењем постаје тврдо и неукусно.

Пошто су извијачи изабрали погодно место за почетак лова, издали су ловцима наређење да пређу на брзонаге мустање. Ловци су сјашили са својих уморних коња и оставили их на чување старом Индијанцу. Ја нисам променио коња јер сам црне кобилице другог нисам имао. Неки Индијанци завезали су своју косу на затиљку и заврнули рукаве на кошуљама. Тоболци са стрелама нису им више висили за леђима као раније, већ с бока, крај појаса.

Два Индијанца крикнула су наређење и сви ловци су кренули. Ја сам на својој црној кобили јурио у првим редовима. Веома сам желео да учиним неки подвиг и поуздао сам се у свог брзонаг коњића:

На врху брежуљка ловци су пустили узде и сад су летели брзо као ветар. Нисам застајао за другима и ускоро сам се нашао у таквој праšини да ништа нисам видео, само сам чуо топот бизона који су јурили у пуном трку.

Моја јадна кобилица бацала се у страху са једне на другу страну и ја сам морао чврсто да се држим да се не бих нашао на земљи. Да извучем стрелу из тоболца нисам чак ни покушао — није ми до тога било. Јер, ако би се моја кобилица спотакла и пала, не би ме мимомисла смрт под ногама бизона. Усред те гужве, заслепљен праšином, осетио сам се потпуно беспомоћан...

Најзад смо излетели из праšине. Већ сам био прстигао бизоне, али су ме они изненада приметили и разбежали се на разне стране. Како сам се осетио малим и слабом док сам са страхом гледао те огромне и страшне животиње и мислио да треба да убијем једну од њих! Али, тада сам се сетио мајчине моље да јој из лова донесем кожу и дигерицу бизона и моје ће срце испунило поносом — наједном сам се осетио одраслим и јаким. Окренувши кобилу, кренуо сам за оним бизонима који су трчали у правцу севера: тамо сад није било праšине.

Сасвим сам настављао сам трк за групом бизона. Преваливши извесно растојање, извучао сам стрелу из тоболца, затегао лук и нанишано у сред групе.

Где је моја стрела доспела нисам знао и почињао сам да сумњам да ћу успети да убијем бизона. Већ сам се спремао да прекинем лов када сам изненада приметно да је један млади бик почео да застаје.

Срце ми је брже закуцало: корбачем сам ошинуо кобилу и јурио за њим. А он је трчао све спорије и спорије... Био је мањи од других и није ми изгледао тако страшен. Одлучио сам да га убијем, па било шта биле. Чак иако бих

морао да потрошим све стреле из тоболца.

Сетио сам се очевих савета. Изравнавши се са својом жртвом, извучао сам стрелу и, стежући коленима бокове своје кобилице, свом снагом сам затегао тетиву. Мислио сам да сам добро нанишано и да ћу од прве убити свог

бизона. Али, стрела му се зарила у врат; бизон је само стресао главом и наставио да трчи. Поново сам се с њим изравнао и опет сам пустио стрелу и она је погодила сасвим близу срца. Али, ни тада нисам успео да убијем рањеног бизона — био сам још де чак и нисам умео да довољно снажно напнем лук... Ипак, могао сам да приметим како бизон трчи неупоредиво спорије. Пустио сам још једну стрелу. Стрела је доспела, како ми се чинило, у срце. Али, прошло је неколико минута а ништа се ново није догодило. Већ сам почињао да мислим да је бизон жив као мачка, кад му је изненада крв линула из носа. Схватио сам да неће још дуго живети, а ипак сам пустио четврту стрелу — бизон се затетура и свали на бок.

Посматрајући убијену животињу открио сам да сам на њу одапео пет стрела. То ми се учинило превише. Сетио сам се приче мог оца о томе како је он једном стрелом убио два бизона. Ево како се то догодило. Кад је отац нанишано првог бизона, стрела се зарила животињи дубоко у срце. Отац је знао да је таква рана смртоносна. Не размишљајући много, припао је коњем рањеном бизону који се још држао на ногама и извучао из њега стрелу. Ту исту стрелу одапео је на другог бизона па и њега смртно ранио.

Застидео сам се. „Ех, каква сам ја то ловац!“ — помислио сам. Зажелео сам да извучем из тела рањене животиње сувшиње стреле и оставио само једну, али сам се сетио још једног очевог савета: „Сине мој, запамти за читав живот: Човек који лаже одбија људе од себе“. И ја сам му испричао истину, све како је било, и на срцу ми је одмах постало лакше.

Знао сам да пре но што згулим кожу треба да извучем стреле из бизона. Све је ишло добро. Али, нисам имао снаге да окренем мртву животињу. Тада сам одлучио да одрежем дигерицу коју сам обећао мајци и један комад меса.

У том тренутку неко ме је позвао. Скочио сам на своју кобилицу и одјашао до врха брега. Угледавши оца, веома сам се обрадовао и дао му знак да дође до мене.

С поносом сам му показао свог бизона с кога је напола била одрана кожа...

Већ се био спремао да крене кући кад је приметно да ме нема. Помислио је да сам с дедом, а дед је мислио да сам са оцем. И нико није знао да сам читаво то време био сасвим сам и како ми је било тешко у мом првом лову на бизоне.

Када смо се вратили кући отац је наредио да се свима објави да је Ота-Кте, Сигурни Стрелац, убио свог првог бизона.

Бомбоне против комараца

Убод комарца често је не само непријатан, већ и болан и многим особама озлеђено место отекуће. Поред тога, у многим земљама убод комарца и данас може да изазове обољење од маларије.

И поред тога што су и обични људи а и стручњаци готово од памтивека покушавали да нађу средство које би одбијало комарце, успеха није било. Међутим, недавно се у америчкој штампи појавила вест да је неки хемичар пронашао неку хемикалију која сигурно помаже. То своје сигурно средство он је израдио у облику укуских бомбона тако да га свако може употребити. Комарцима је, пак, то средство, које веома брзо пређе у крв, толико одвратно да таквој особи уопште не прилазе.

СВЕТИОНИЦИ У ПУСТИЊИ

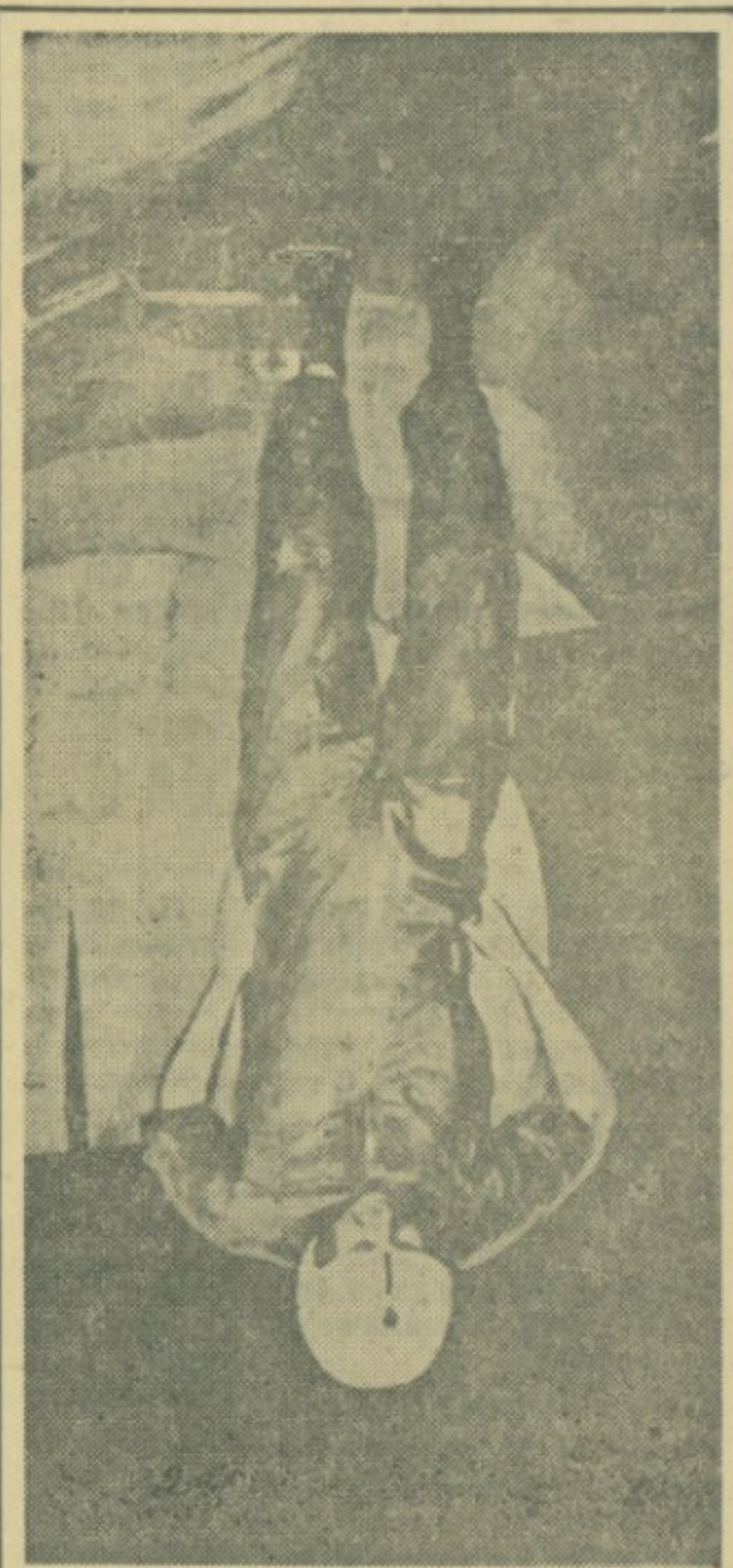
Као и на мору, и у пустињи се лако загуба. Јер у пустињи путник нема по чему да се оријентира сем ноћу по звездама. Недавно је управа за насељавање Сахаре добила из Јапана оригиналан поклон: неколико десетина стубова какви се употребљавају за постављање далековода. Само, ти стубови имају на свом врху усађене сунчане батерије и велике светиљке сличне онима на светионицима. Батерија ће се преко дана пунити захваљујући сунчевим зрацима. Чим падне сутон, светиљке ће се аутоматски палити и гореће све док се сутрадан на обзору не помоли сунце. Светионици имају толико јаке сијалице да се њихова светлост може видети на 12 километара далеко.

Драгоцени нос

Већ две године води се у Лиону, у Француској, необичан судски процес око одштеће за изгубљено чуло мириса. Жан Данијел и Жак Моншален још 1962. године сударили су се аутомобилима. Судар сам по себи не би био толико страшен да се оба возача нису посвађала, а затим потукла, јер су један другог окривљавали за несрећу. У тучи је Жан толико незгодно ударио Жака у повије да се овај онесвестио и дошао к себи тек у болници. Али, од удarca му је остало тешко физичко оштећење: изгубио је чуло мириса. А њему је ово чуло више него неопходно јер је по занимању одгајивач ружа.

НЕПРИЈАТЕЉ У ИЗЛОГУ

Припадници Скотланд јарда уписали су недавно на свој „рабоч“ још једну победу над лукавим лондонским провалицима. Наиме, прилично дуго једна група провалиника, „специјалиста“ за трговине конфекцијском робом, некажњено је оперисала по читавом Лондону. Пре извесног времена један детектив Скотланд јарда случајно је дознао да банда намерава да опљачка једну радњу и одлучио да им сам постави заседу. Непосредно после затварања трговине он је стао у њен излог уместо једне од лутака-манекена и мирно чекао. Када су провалиници дошли и прионули на одабирање робе, „лутка“ у излогу наједном је оживела и са револвером у рукама похватила читаву банду.

НИСУ ФОТО-ТРИКОВИ

На горњем снимку видите како се инжењери боре против бестежинског стања у космосу: помоћу магнета, а на доњем како се на Земљи боре против привлачне снаге њене теже: помоћу — лепка.

ТЕСТ

Француски филозоф Клод Бернар (1813—1878) често је приговарао својим студентима што немају дар за посматрање. Једнога дана када су се они, на његову поновну примедбу, почели да буне, он узме једну флашицу, напуни је неком хемијском супстанцом и рече:

— Да бисте препознали нешто, не треба да се устручавате, већ пробајте одмах.

Затим замочи један прст у бочицу, проба и додаде је осталим студентима. Сваки од њих је учинио исто и пробајући начинио гримасу.

— Опит је закључен — рече најзад Клод Бернар кад је добио флашицу натраг. — Још једном вам тврдим да сте доказали како вам битно измиче: ја сам замочио у бочицу кажипрст али сам трећим прстом додирнуо уста.

Сунчеве ерупције и X зраци

Недавно је откривено да емитовање X зракова врло високе енергије прати редовно и скоро с математичком прецизношћу извесне Сунчеве ерупције. Присуство ових X зракова и чињеница да они

прате увек Сунчеве ерупције у размаку од 2 минута доприносе једном новом и важном елементу у решавању мистерија које још окружавају Сунце.

»ЛЕДЕНА« ЗЕМЉА

Обично се сматра да вулканске ерупције доносе тешка разарања и жртве. Али није увек тако. Постоји и друга, добра страна ове природне појаве. Тако је, на пример, острво Исланд у Атлантику створено баш радом вулкана и то у дубинама океана. Још пре 60—70 милиона година они су почели да раде, па и сада још али ванредном брзином дејствују и рушилачке силе на Исланду: огромни таласи океана ударају силином до 38 тона на 1 кв. м стрме обале. Сурова клима са великом количином падавина и не прекидном сменом мразева и топлијег времена помаже разарање стена и појаву јаке ерозије тла. Све то даје Исланду посебне природне одлике.

северну, централну и јужну. Ледници северне зоне леже на 700 м надморске висине, на полуострву између Скага и Бија фјорда. Због прилично сувог поднебља тога краја они нису велики — највећи је Дранга-јокул од 350 кв. км у облику ледене купе. Али, на овом делу острва има и ледника такозваног алпског типа — других долињских ледника, какви сада постоје само на високим планинама.

У централној зони ледници су много већи, праве велика ледена поља „ајсфелде“. То су остаци огромних ледника још из леденог доба Леже изнад 900 метара надморске висине. Највећи међу њима Ланг-јокул, дуг 75 км а широк до 30 км, има површину од 1.300 км², а лежи на

1.500 м изнад мора. Готово исту површину има и Хофс-јокул, само што се за 200 м налази ниже од првог.

У састав ледника јужне зоне улазе два велика ледничка комплекса: Мирдалс-јокул на западу а Ватна-јокул на истоку. Први има површину од 1.000 км², а други од 8.800 због чега се рачуна као највећи европски ледник. Из ледених покривача Мирдалс-јокула и Ватна-јокула уздижу се многи вулкани, међу њима и Хванадалсхнукур — највећи врх на Исланду (2.119 м). Од ледених громада одвајају се и спуштају у правцу мора велики долињски ледници, праве „ледене реке“ — „ајстреми“. Али, ниједан од њих не стиже до мора јер се отапају још на 350 метара изнад њега.

»Осигурано против мољца«

Примењено је да први мољци уопште не нападају извесне врсте вуне оваца мада она није уопште препарирана против ове штеточине. Присутно се у институту за научна истраживања Удружења вунарске индустрије у Лидсу у северној Енглеској испитивању да би се утврдило које су то врсте руна варо чито отпорне. Први одговор,

односно претпоставку изнео је технички стручњак овог удружења: можда цела тајна лежи у томе што се ове купе ју у базену чијој се води додају извесне хемикалије. Руно на тај начин већ на живој овци стиче извесно одбранбено својство према мољцима и то можда задржава и када буду острижено.

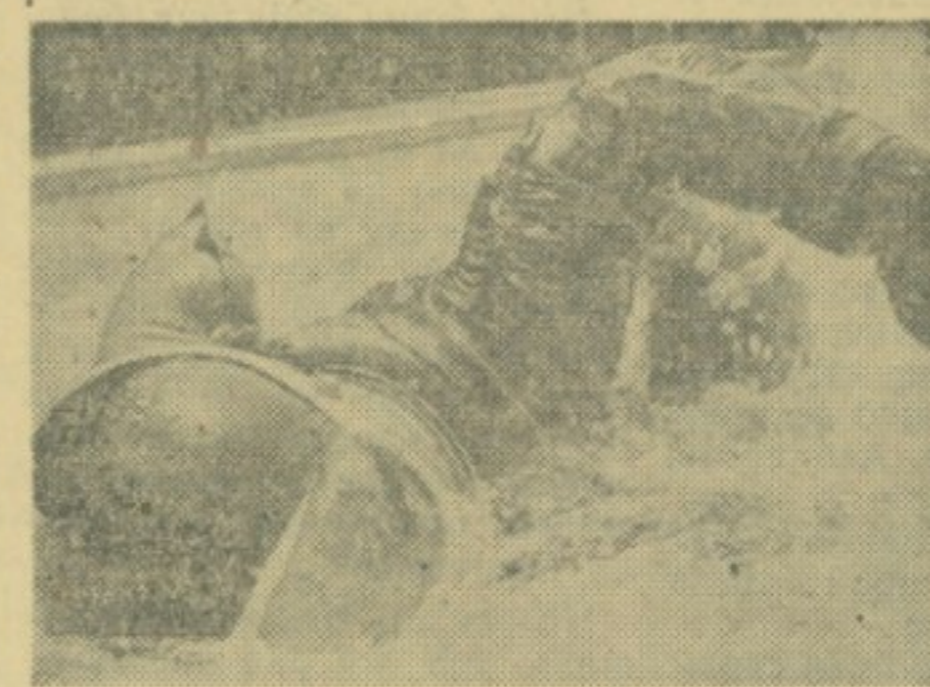
Када је Норвежанин Флоке око 870. године приспео бродом на Исланд, угледао је сам лед у заливу у који је упловио. Иако није познавао унутрашњост острва Флоке га је назвао Исланд, што значи „Ледена земља“. Од укупне површине острва, која износи 103 хиљаде км², сада је под ледом око 13.000 или преко 12 одсто територије. Ледници се простиру на дужини од 300 км, покривајући јужни и централни део острва.

Географи издвајају на Исланду три зоне са ледницима:

Шест великих поморских компанија располажу са више десетина бродова чија укупна тонажа достиже 256.000 тона. Поред тога, под заставом других земаља, највише Панаме, Либерије и Хонгконга плави још око 200.000 тона швајцарских бродова. Разлог је прост: ове земље нису потписале никакве поморске конвенције те не захтевају од бродова који плове под њиховим заставима никакве гаранције у погледу техничке вредности бродова и особља. Осим тога, дажбине и порези у овим земљама су врло мали.

Већина швајцарских бродова има од 3.000 до 14.000 тона. Један од најлепших је брод за транспорт нафте „Брегаља“ од 18.330 тона.

Одело васионских путника

Вероватно се сличан купаћи костим не може видети ни у олимпијским базенима. Космонаути би свакако били побеђени у тркама на кратке стазе, али у тркама роњења они се не боје никога због тога што им је скафандер снабдевен „пловцима“ са компримованим ваздухом који обезбеђују победу било у ком натичком маратону.

Космонаути обучени у скафандере нису забрањене игре. Да би се утврдила њихова чврстина и гинкост на тело су им причвршћени мали електронски апарати који за време лета бележе откуцаје срца, капацитет њиховог дисања и друго. „Рубље“ им је један комбинезон од свиле и топле чарапе; затим ватирани комбинезон. А цела космичка опрема је у самом скафандеру: на глави има шлем са херметичким визиром, а на ногама нарчизама са двоструким ђоном.

У овом одећу, космонаут се баца у воду или пење на седиште неког привидног брода, заузима место у неком центрифугалном кавезу или просторији са великим температурним променама. Ту ће бити извршени сви неопходни тестови да би се добио податак: „добар за космос“ или само „не“.

Стварајући еру васионског истраживања човек XX века ће морати да прихвати и нову одећу: скафандер или васионски комбинезон. Елеганција са њим, наравно, неће имати много заједничког. Да би и ова одећа достигла степен модног савршенства, мораће мода да се чекамо тренутак када ће се ракете лако пребацивати с једне на другу планету као што се данас авионима стиже из једног града у други.

За сада, а то је битно, скафандер обезбеђује космонаута од опасности које га вребају у још неистпитаном космосу: летеће око земље у току више дана, без тежине, под непрекидном кишом космичких зракова, једино повезан са светом радио-сигналом.

Овај васионски комбинезон од свиле, вуне, пластичне материје, каучука и челика је

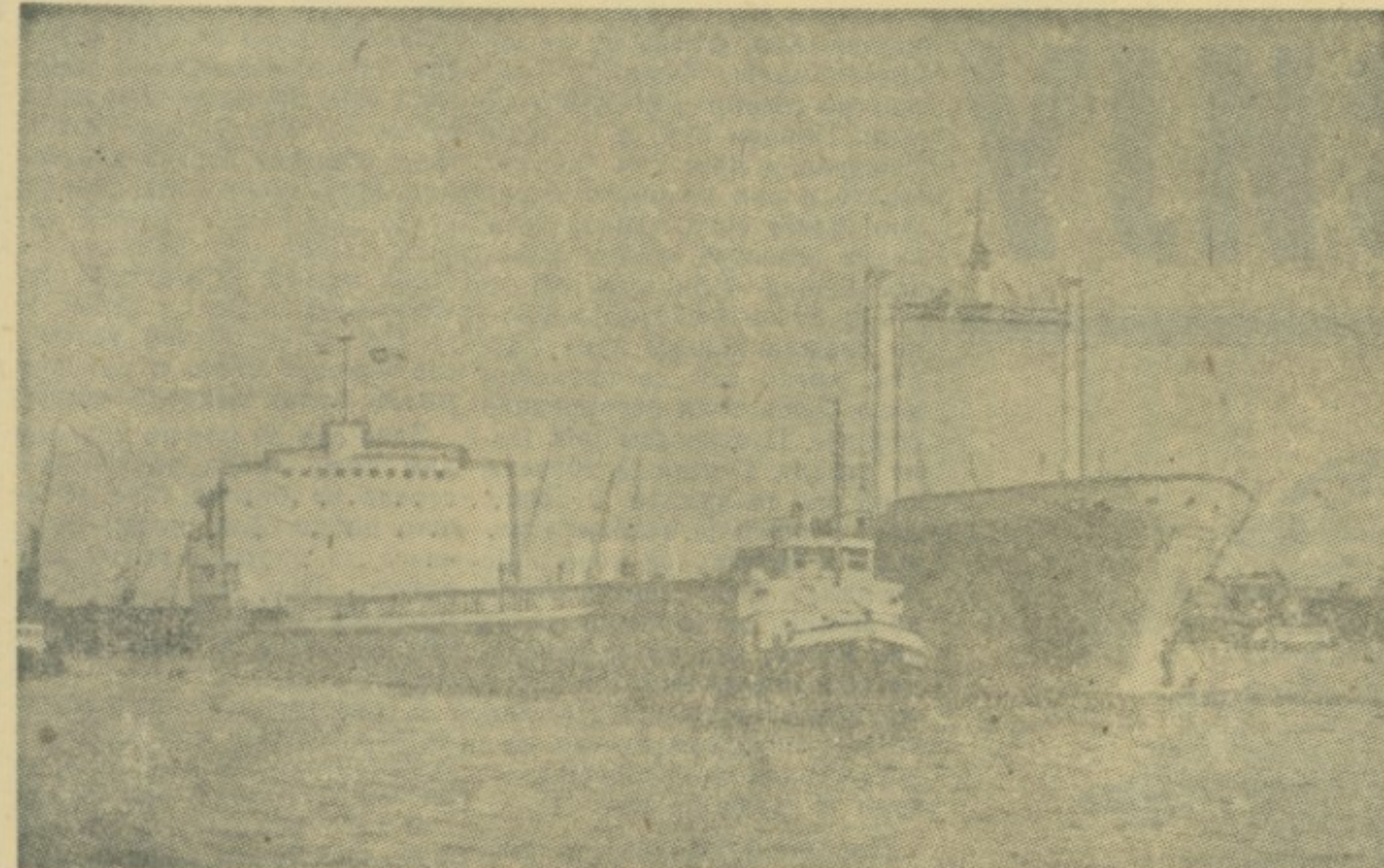
ремек-дело не ексцентричног модног кројача већ биолога и медицинара. После хиљаду опита извршених на животињама и пробним пилотима, они су направљени тако да би колико-толико обезбедили нормално функционисање организма у потпуно непријатељској средини. Зар човек није створен да би живео на Земљи? Авантуре по космосу доводе у опасност његово срце, плућа, као и остале органе који су подвргнути страховитом притиску у моменту поласка и сласка.

За време летања, сваки од његових успораних гестова, лишен тежине, има неуобичајене последице. Међутим, космонаут ипак мора да се храни, да ради, да спава, да га не узнемирава ноћна хладноћа и Сунчева топлота којој се смењују брже него на Земљи.

Космонаут се у свом одећу за сада добро осећа. Најпре, он на Земљи, у специјалним коморама, научи све што треба да зна у космосу. Затим борави у броду-лабораторији коју научници и инжењери специјално користе: — да би полетео без сметњи брзином од 28.000 км/час око Земље а можда у будућности и од 40.000 км/час, на Марс или Венеру.

Човек је затворен у свом чувеном скафандеру направљеном да би заштитио живот. У њему он мора да командује својом ракетом, да искочи падобраном можда на неко кукурузно поље или да се са својом капсулом нађе усред океана.

Надчовек наше: доба, то је човек у скафандеру. Човек, или жена, свеједно, али они не желе да буду сматрани надљудима.

ШВАЈЦАРСКИ БРОД ЗА ПРЕВОЗ РУДЕ „БРЕГАЉА“ ОД 18.330 ТОНА

ШВАЈЦАРСКА: НЕМА МОРЕ ИМА ФЛОТУ

Може звучати парадоксално али малена Швајцарска која никада није имала излаз на море ипак има извесне поморске традиције. Врло давно имала је чак и ратну флоту, али — на Леманском језеру и језеру Констанца. Савојска кућа на Женевском језеру имала је ратне галије још 1288. године.

Поморска швајцарска флота створена је знатно касније и настала је из трговачких потреба Швајцарске Конфедерације. Швајцарска трговачка властела Блумер-Цени са седиштем у Анкони имала је на Филипинима велике плантаже памука и створила још 1788. године моћну флоту једрењака, касније замењених паробродима. Први брод под швајцарском заставом звао се „Вилем Тел“ и запловио је 1850. године.

Међутим, тек 9. априла 1941. године Швајцарска је

добила велику и добро опремљену савремену трговачку морнарицу. Посада је прво била међународна: састојала се од Португалаца, Грка, Италијана, руских капетана. Данаас је на швајцарским бродовима све више швајцарских морнара и капетана.

Мада су за време другог светског рата Швајцарци на свим својим бродовима ставили два метра велике натписе и крстове Федерације, немачке подморнице нису имале много обзира и потопиле су неколико швајцарских бродова.

Седиште швајцарске морнарице налази се у Базелу. Према последњим подацима има 20 капетана дуге пловидбе, 33 официра трговачке морнарице и 29 официра механичара. На бродовима Швајцарске прекоморске компаније крајем 1963. године било је

80 одсто швајцарских официра и морнара.

Шест великих поморских компанија располажу са више десетина бродова чија укупна тонажа достиже 256.000 тона. Поред тога, под заставом других земаља, највише Панаме, Либерије и Хонгконга плави још око 200.000 тона швајцарских бродова. Разлог је прост: ове земље нису потписале никакве поморске конвенције те не захтевају од бродова који плове под њиховим заставима никакве гаранције у погледу техничке вредности бродова и особља. Осим тога, дажбине и порези у овим земљама су врло мали.

Већина швајцарских бродова има од 3.000 до 14.000 тона. Један од најлепших је брод за транспорт нафте „Брегаља“ од 18.330 тона.

СВЕ НОВО

У Лондону је приређена велика изложба играчака за децу. Били су заступљени и „каубоји и Индијанци“ али највећа пажња је обраћена модернијим предметима: оверкрафту, на пример, који стварно може да лебди на ваздушном јастуку над умерено мирном водом, аутомобилу „Сафари“ са педалама, комплету — малој пушки са филмском камером за снимање крупне дивљачи.

★

Разуме се, да се традиција и даље поштује али модернизована: лутке су направљене по новој моди да би се допале и најпрефинијем укусу.

★

Изгледа да су девојчице озбиљније од браће јер оне претпостављају справе за уштеду радне снаге као што су: усисивачи за прашињу и машине за пеглање и прање.

★

Задовољене су и жеље најмлађих поборника аутомобилизма. Срећан ће бити дечак који добије један „Чигав кав“ модел са бензинским мотором којим управљају кочнице и акцелератор на педале и који садржи један општи прекидач.

★

Највећа сензација на изложби била је једна минијатурна електрична железница за колосек од 25,5 см чија су локомотива и вагони довољно велики да деца могу да се возе у њима. Занаста позамашан поклоп који наговештава тенденцију ка све већим играчкама. Таква је, на пример, била и једна цинковска меца висока 1,5 метар.

★

Али водило се рачуна и о скромнијим новчаницима. Једна нова и јевтина играчка је мека лопта од сунђерасте масе са рупом — она се обрће кад се баца и не квару намењатај.

На 15. међународном сајму играчака који се ових дана одржава у Нирибергу, изложено је своје производе на простору од 37.000 м. кв. 1040 излагача од којих су 340 из иностранства.

★

Ове године се примећује све мањи број играчака као што су електрични возови и дрвене коцке, али је зато ту много последњих техничких достигнућа, наравно у минијатури.

★

Деца могу да претварају своја дворништа, уколико их имају, у „ракетне базе“. Једна италијанска ракета доспева до 200 метара висине када ослобађа „васионску“ капсулу, која, кочена једним падобраном, пада „техничару“ пред саме ноге.

★

„Оверкрафт“ — то најмодерније возило које се обично креће на ваздушном јастуку по води — сада се, умањено, може клизити и по тепиху собе.

★

И за ону децу која сама воле да праве играчке или да их само поправљају — има доста новитета. Тако, на пример, радио-аматере чекају готове кутије са свим потребним материјалом и приложеним упутством за састававање радио-апарата на средњим таласима.

★

И аутомобили су усавршени: добили су најновије уређаје; неким може да се управља и из даљине помоћу магнетске ручице.

★

Али и овога пута је луткама посвећена посебна пажња. Поред оних, мање интересантних, које затварају очи, плачу, говоре, — стоје „фото-е-

лектричне“, назване „Куку“, које плачу све док их њихова „мама“ не пригрли, или им да „боцу с млеком“ и положи их да „спавају“. Једна фото-електрична хелија покреће или зауставља мотор који обавља све ове радње.

★

За девојчице које интересује посао у кући направљене су „магнетске кућице“. Помоћу једног „магнетског“ штапића „оживљавају“ се разне личности: мачка јури за лоптом, отац полази ка радио-апарату, мајка се бави кухињским пословима, итд.

★

Овогодишњи сајам је показао да има све мање „ратних играчака“ и све више оних којима се могу играти и „одрасли“ у свом слободном времену.

★

На недавно затвореном пролећном сајму у Франкфурту учествовало је 2038 немачких и 719 страних излагача који су приказали масу нових производа.

★

Међу запаженим предметима на сајму био је и дечији креветац који се по потреби може продужити. Од колевке се он мало по мало претвара у дечији креветац дугачак 1,25 м да би на крају постао лежај за одраслије дете, од 1,80 м. У перспективу којим се овај кревет рекламира не стоји да ли може и даље да се продужије.

★

Упаљач на електронском командном столу је такође интересант. Разуме се напуњен је гасом и аутоматски се пали једном варијом која се производи између две електроде. Пламен се аутоматски гаси чим се упаљач положи на сто.

ПРЕ 5.000 ГОДИНА

Када су 1919. године археолози откопали руде града Ура у Месопотамији, одакле је Абрахам, по предању, као номад са својим стадом кренуо на дугачко путовање до Синаја, изменило се мишљење о старости људске цивилизације. До тог времена се веровало да је колевка цивилизације стари Египат. Међутим, археолошка открића у Уру доказивала су да је сумерска култура у доњем току Еуфрата и Тигра далеко старија: она је већ цветала док је Египат тек излазио из варварства.

Откопане гробнице сумерских владара налазиле су се у равници. Огромни камени блокови морали су се превозити преко 200 километара до градилишта где су уметнички обрађивани. То је захтевало висок степен техничког знања. Од њих су прављени стубови и лукови на којима су приказиване читаве сцене из живота старих Сумераца. И још више од тога: на њима су у сликама представљане читаве приче. Најпознатија је она о лаву као цару свих животи-

ња и његовом министру шакалу који је код источних народа исто што и лукава лисица код нас: са бодежом око паса он лови глупа говеда и дивље свиње.

Приказани су и ловови, као и борбе разних животиња. На тим сликама први пут се виде и кола у која су упрегнути волови, односно дивља говеда. А то је било око 3300 година пре наше ере, док се прва кола — фараонска — јављају у Египту тек 1800 година касније! Пронађено је и прочитано писмо старих Сумераца, сликовито, са 560 знакова.

У откопаним гробницама сумерских владара нађене су праве ризнице блага: у гробници краљице Шубаде накит сав од сувога злата, бисера ахата и развог другог камења. Лепа краљица је умрла очигледно млада и сахрањена је са свим својим драгоценостима, па чак и играчкама. Хаљина јој је била од скупocene тканине, златом извезена и украсена драгим камењем.

Ископине су откриле и неке обичаје на дворима сумер-

ских владара који су за нас несхватљиви и свирепи: заједно с краљем сахрањивани златним венцима на глави, чак и са краљицом Шубадом сахрањене су све њене дворске даме, њена дворкиња па и хар фисткиња.

У гробници једнога краља дугачкој 10 а широкој 8 метара, нађено је 50 лешева. Ту су били и краљеви дворани, и његове жене, његове најближе слуге са сребрним ланцима и бодежима о пасу, војници телесне страже са шлемовима и копљима, играчице са златним венцима на глави, чак и кола у која су били упрегнути биволи. Сви ти људи су, изгледа, добровољно пошли у смрт верујући да ће на другом свету наставити живот заједно са својим сувереном. Сви који су добровољно пошли у смрт са својим сизереном попили су вероватно отров, јер је поред свакога од њих нађена и чаша.

Сличних схватања је било и доцније, и не тако давно. У Јапану су многи самураји после цареве смрти вршили харикири.

С ЛЕВА НА ДЕСНО: РИВА; ПТИЦА; СКАКАВАЦ (КАКО СТОЈИ НА ВИЉКИ) * МАГАРАЦ; ВИК; ОТРОВ, СМРТ (РАСЦЕПЉЕНИ ЗМИЈСКИ ЈЕЗИК)

У ГРОБНИЦИ СУМЕРСКЕ КРАЉИЦЕ ШУБАДЕ, КОЈА ЈЕ ЖИВЕЛА ПРЕ 5.000 ГОДИНА, НАЂЕН ЈЕ УМЕТНИЧКИ ИЗРАЂЕН ДРАГОЦЕН НАКИТ ОД СУВОГ ЗЛАТА. ГРОБНИЦУ ЈЕ ОТКОПАЛА АМЕРИЧКО-БРИТАНСКА ЕКСПЕДИЦИЈА ЛЕОНАРДА ВУЛЕЈА 1919. ГОДИНЕ

ДАВА ИЛИ „ТРИЗНА“ У ГРОБНИЦИ ЈЕДНОГ СУМЕРСКОГ ВЛАДАРА. СВИ ЊЕГОВИ ДВОРАНИ ПОШЕЉЕ ОТРОВ И СВОГ ВЛАДАРА ИСПРАТИЉЕ НА ОНАЈ СВЕТ

ОВАКО ЈЕ ИЗГЛЕДАЛО У ГРОБНИЦИ СУМЕРСКОГ ВЛАДАРА ПОСЛЕ ЊЕГОВЕ СМРТИ. ТУ ЈЕ НАЂЕНО 50 ЛЕШЕВА ОНИХ КОЈИ СУ ИСПИЛИ ОТРОВ ДА ВИ ДОКАЗАЛИ ВЕРНОСТ ВЛАДАРУ

ДОСЕТЉИВИ ДИРЕКТОР

Директор једне велике амблицке робне куће дошао је на идеју да илустрије папир за завијање робе цртањем романом у наставцима. Да би купац могао да прочита следећи наставак он мора идућег дана да купи нешто у тој радњи.

НОВИ РЕКОРД

Финци одржавају годишњи шампионат пушача на лулу. Пиотр Вијдал, наставник физичке културе постигао је нови рекорд: да би попушио лулу у којој се налазило 3,3 грама дувана, а да му се он при том не угаси, морао је да пуши пуна 2 сата и 13 минута.

РАЗУМНО ДОБА

Један становник Стокхолма је тестаментом оставио свом сину од 28 година и кнери од 26 година суму од 15 милиона франака, али са правом да је приме тек кад буду напунили 50 година, односно — како је навео у тестаменту — тек кад буду доспели у разумно доба.

МОЖДА ЋЕ ПОМОЋИ

Дирекција данског радија је недавно решила да помогне грађанима да се одрекну пушења. Због тога је увела час колективне хипнозе за своје слушаоце у току кога познати хипнотизер Паула Кофод покушава да им сугерише да оставе дуван.

НОВИ ВОЊНИ СОКОВИ

Ново у америчкој индустрији освежавајућих пића су кристализовани воњни сокови. Одређена количина кристала прелије се хладном водом и добивена течност, кажу, садржи витамина исто као и сок од свежег воћа.

НА ДУГЕ СТАЗЕ

Други амерички сателит снабдевен нуклеарним генератором је недавно лансиран у ваздушној бази Ванденберг у Калифорнији. Овај атомски генератор треба нормално да функционише 5 година, док ће сам сателит остати у орбити најмање 9 векова.

МАГАРАЦ ПОЛО, „АУТОР“ СЛАВНЕ СЛИКЕ „ЗАЛАЗАК СУНЦА“

РОЛАН ДОРЖЕЛЕС

НЕНАДМАШНИ ШАЉИВЦИЈА

НИЈЕДАН ЧОВЕК НИЈЕ ПОДВАЛИО ТОЛИКИМ ОВОЖАВАОЦИМА УМЕТНОСТИ, ИСТАКНУТИМ КРИТИЧАРИМА И ПОЗНАВАОЦИМА СЛИКАРСТВА КАО БОЕМ СА МОНМАРТРА РОЛАН ДОРЖЕЛЕС. МНОГИ ЈОШ И ДАНАС НЕ ВЕРУЈУ ДА СУ ЊЕГОВЕ ОВМАНЕ КОЈЕ ЈЕ ОН УВРЗО ОТКРИВАО ЗАИСТА ТО ГЛАВУ ЈЕДНЕ ЖЕНЕ КОЈУ ЈЕ НЕЗАДОВОЉНИ ПАРИСКИ СКУЛПТОР 1908. ОДРУБИО СА КИПА, ДОРЖЕЛЕС ЈЕ КРИШОМ ПОСТАВИО НА ЈЕДНО ИСПРАЖЊЕНО ПОСТОЉЕ У ЛУВРУ И ОНА СЕ ТУ НАЛАЗИЛА ЈОШ И 1950. ГОДИНЕ. ЧУВЕНА СЛИКА РАВЕНА РЕПОМ МАГАРИА ПРОШЛА ЈЕ КРОЗ МНОГЕ ИЗЛОЖБЕ ПОД ИЗМИШЉЕНИМ ИМЕНОМ ИТАЛИЈАНСКОГ СЛИКАРА ВОРОНАЛИЈА. ДАНАС ЈЕ ПЕЊЕНА У ЦЕЛОМ СВЕТУ И НЕДАВНО ОСИГУРАНА НА ПЕТ МИЛИОНА ФРАНЦУСКИХ ФРАНАКА.

У историји Монмартра није било таквог шаљивције и угурсуза спремног да доскочи чак и најблиставијим умовима свог доба као боем и поета Ролан Доржелес. Био је двадесет двогодишњи младић 1908. године, и није избијао из боемске кафе Бато Лаваор у којој је непознати сликар Пикасо певајући сликао и коју је посетио „неки“ Модилјани, (један од великих сликара XX века) кога су газдарице због неплаћања кирије терале по неколико пута годишње из стана бацајући његове слике и цртеже у корпе за отпатке.

Први пут се проучо изван граница боемског Монмартра једног првог априла. У рубрици малих огласа неког угледног париског листа објавио је следећу белешку: „Млада и лепа девојка, 20 година, чекаће господина вечерас у 16 часова пред домом општинских одборника. Ставите криновцвет у руницу од капута“.

У 15.30 часова већ се десетак озбиљних и углађених Парижана шетало пред зградом одборника. Сви су имали криновцвет у руници од ревера. Мимонлазили су се бацајући једни на друге погледе пуне презира.

У 15.45 Доржелес је телефонирао полицијској префектури:

— Уповоравам вас да се пред зградом одборника припрема роајалистичка манифестација: већ се извештао број присталица монархије искупили су одведени у полицијски комесаријат. Наравно, тамо нису дуго задржани али се о Доржелесовој шали чуло по целом Паризу.

Убрзо после овог догађаја Доржелес је отишао око подне у посету свом пријатељу скулптору Бизону. Вајар се већ неколико сати знојио рвући се са каменом у коме је класео фигуру једне девојке која је пред њим седела као модел. Крајње нервозан јер му посао тог дана није ишао од руке, он је виккао на девојку ако се и покрене. Мада већ преморена, она је стрпљиво сносила његове људи. Приликом једног дубоког уздица девојка је неколико пута трепнула и Бизоновом стрпљењу је дошао крај.

Као помакхитао, скулптор који је више лично на ателу него на префињеног уметника, дохватио је чекић и снажним замахом одсечео кипу главу, која је полетела високо и падајући у луку разбила прозорско стакло. Као топовско буле излетела је напоље. Доржелес је таман закорачио на први степенник пред капијом кад је глава са

треском пала пред његове ноге. Готово у истом тренутку појавила се на прозору друга глава: разјарени Бизон се већ стишао и позвао свог пријатеља да се погне. Доржелес је подигао и понео одсечену главу. Да би потврдио колико му се обрађена глава допала Доржелес је Бизону понудио опкладу од 10 златних франака: да ће глава у року од осам дана добити своје место у највећем европском музеју, у Лувру. Бизон је сумњиво махао главом али је на опкладу ипак пристао.

Сутрадан се Доржелес са оном главом под мишком упутио у Лувр и умешао међу групу туриста. У дворани античких грчких кипова запазио је једно празно постолје. То је било баш оно што је желео. Исте вечери, непосредно пред затварање музеја, поново се обрео пред оним постолјем.

Нико није обраћао пажњу на њега. Откопчао је мантил и тихо поставио на постолје одсечену главу коју је већ истисао и доглачао да би могао да се постави. Затим је из чепа извадио цедуљу с натписом „Ископина из Делоса“ и неприметно је залепио на постолје. Ишчекао је неопажено као што је и ушао.

Следећих дана Доржелес је на Монмартру причао шта је урадио. Глас се пронео али управа Лувра није поклањала пажњу тим причама. После неколико недеља Доржелес се поново појавио у Лувру, баш када је водио објашњавао туристима вредност неких експоната. Када су стигли пред главу коју је он сам поставио Доржелес га је упитао шта је то. Он је збуњено одговорио:

— Увек иста ствар, излажу ствари а не кажу нам. Дело се не налази у каталогу.

Прошле су још две недеље а нико није обратио пажњу на нови експонат у Лувру. Водичи су и даље пред туристима изговарали своје напамет научене приче а главу су вешто обилазили јер се она не налази у „каталогу“.

Најзад је Доржелесу досадило и он је за један уторак у три сата по подне сазвао конференцију за штампу у дворани грчке антике у Лувру објашњајући значајно откриће. У заказано време тридесетак људи међу којима је било 15 новинара и фоторепортера и скулптор Бизон, искупили су се око непознате главе.

— Пред вама, — почео је Доржелес, — налази се ремек-дело античко-грчко-монмартровско.

А затим је објаснио своју подвалу. Жагор је привукао чувара Лувра а затим је до-

шао и главни конзерватор музеја. Пред њим је Доржелес поновио своју причу али га је конзерватор достојанствено дочекао речима:

— То је ваша измишљотина. Молим вас, напустите дворану, господине!

Бизон је грцајући од смеха молио да му се врати његова „антика“ а Доржелес је у име правде и истините уметности преклињао конзерва-

тора да уклони лажну грчку статуу с постолја.

Црвен од беса и показујући прстом у правцу излаза конзерватор је виккао:

— Та глава ће остати овде а ви ћете одмах изаћи!

Све сутрашње париске новине биле су пуне података о Доржелесовој патки. Па ипак, лажна глава из Делоса задржала се у Лувру више деценија и још 1950. године би-

ла је тамо. Када је већ стари Доржелес једном приликом подсетио директора музеја да је он створио и подарио Лувру један од његових најлепших античких експоната овај је, смејући се одговорио:

— Кажете да је та глава већ 50 година у Лувру. Нека остане још 50 и постаће прави антиквитет.

Доржелес је такође извео једну од најсјајнијих подвала у историји сликарства. Да би исејао поковдирене поборнике футуризма и тадашњих модернистичких праваца Доржелес је 1910. године са још неколико боема био присутан кад је у једној башти Монмартра магарец Лоло за килограм шаргарепе својим репом измалао једну „футуристичку“ слику која је дигла толику прашину да је и после много деценија још чувана.

Слика је под именом „Залазак сунца“ изложена у Салону независних. Измишљено је име аутора са италијанским призвуком: Боронали. Један критичар је повољно оценио дело и публика се одмах одушевила. Чак је и у једном лексикону тог времена написано: „Боронали (Рафаел Јоаким, рођен је у Бенони. Италијански сликар чије је главно дело „Залазак сунца над Јадранским морем“). Слика је продата за 400 франака у злату а износ је предат дому сирџачи уметника. Слика је излагана још на много места али нико није хтео веровати да је она дело магарећег репа. Боронали је постао славни. Недавно ју је садашњи власник слике осигурао на пет милиона франака. Цена глупости.“

СПАСОНОСНА ГЛАВОБОЉА

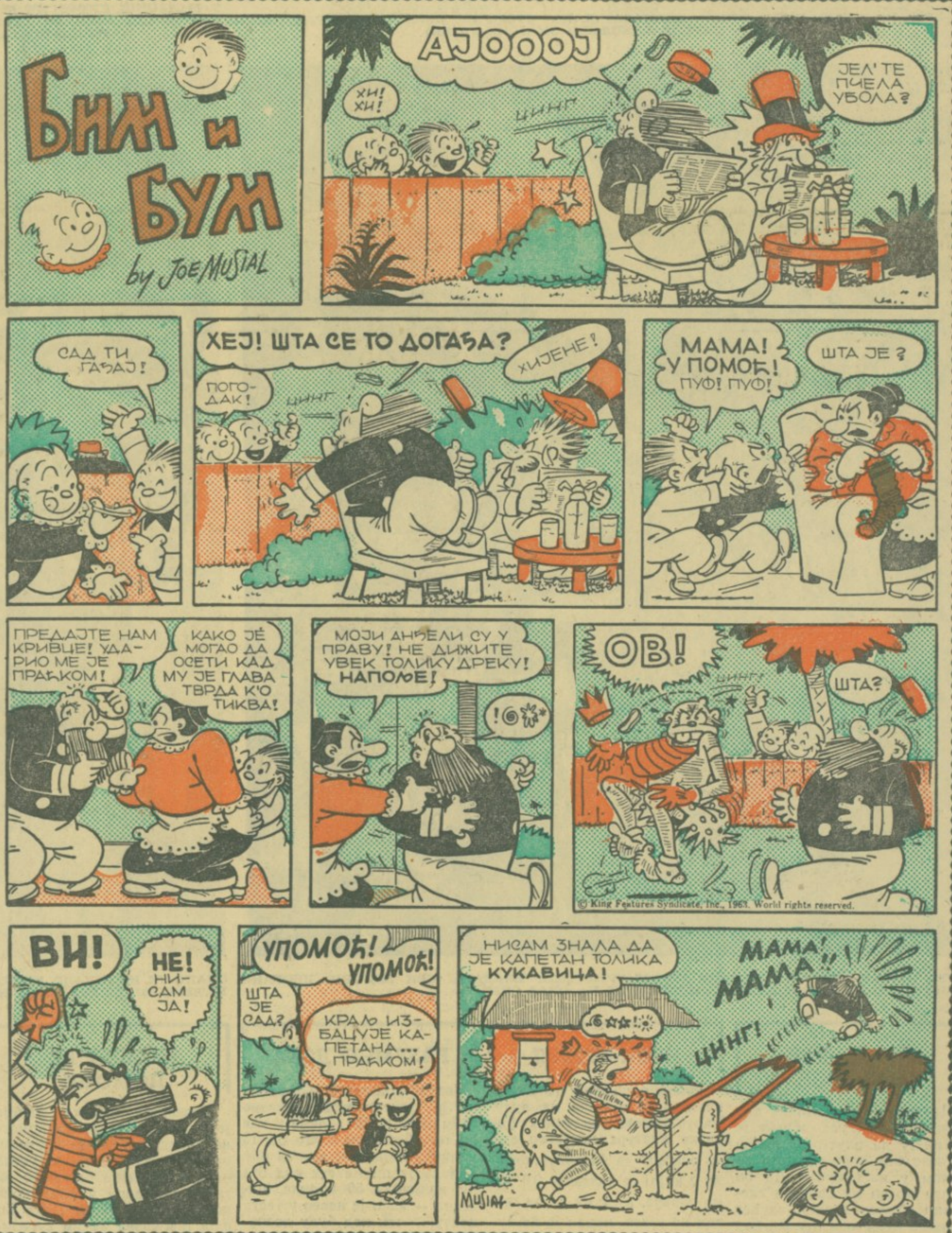
Доана Линч из америчког града Нортбрука била је недавно сама код куће. Тога дана је имала тако јаку главобољу да је мислила да ће излудети. Испробала је сва средства из своје кухње апотеке, али јој ништа није помогло. Најзад је одлучила да изађе из куће у нади да ће јој свеж ваздух бар ублажити главобољу. Брзо се обукла и изашла на улицу. Али, није се удаљила од куће ни сто метара када је зачула страховит тресак. Претрнула од страха, смогла је још толико снаге да се окрене. Имала је шта и да види: кућа из ништа тек што је изишла срушила се сама од себе. Да је главобоља није присилила да изиђе из куће, вероватно је остала под ње ним рушевинама.

ЗРНА ЗНАЊА

Суетан човек не говори ни о чему другом него о својим предностима и о манана других. (Барух Спиноза).

Живот сам по себи није ништа. Његова вредност зависи од његове употребе. (Жан Жак Русо).

Разум који организује рад најдрагоценији је сарадник осећајности у остварењу уметничког дела. (Пол Сезан).

Може ли се уловити више рибе да не би пропала

Захваљујући новим техничким достигнућима, из године у годину риболов је све распрострањенији. За последњих 20 година улов морске рибе повећан је од 14 на 38 милиона тона а слатководне од 3 на преко 5 милиона тона.

Иако је под морем 71% површине наше планете, риба учествује у исхрани људи свега са око 1%. У многим, нарочито тропским морима, милиони тона рибе пропадају услед недостатка кисеоника, јер се рибе ту толико намноже да не могу да опстану. А о риболову се ту не може ни говорити.

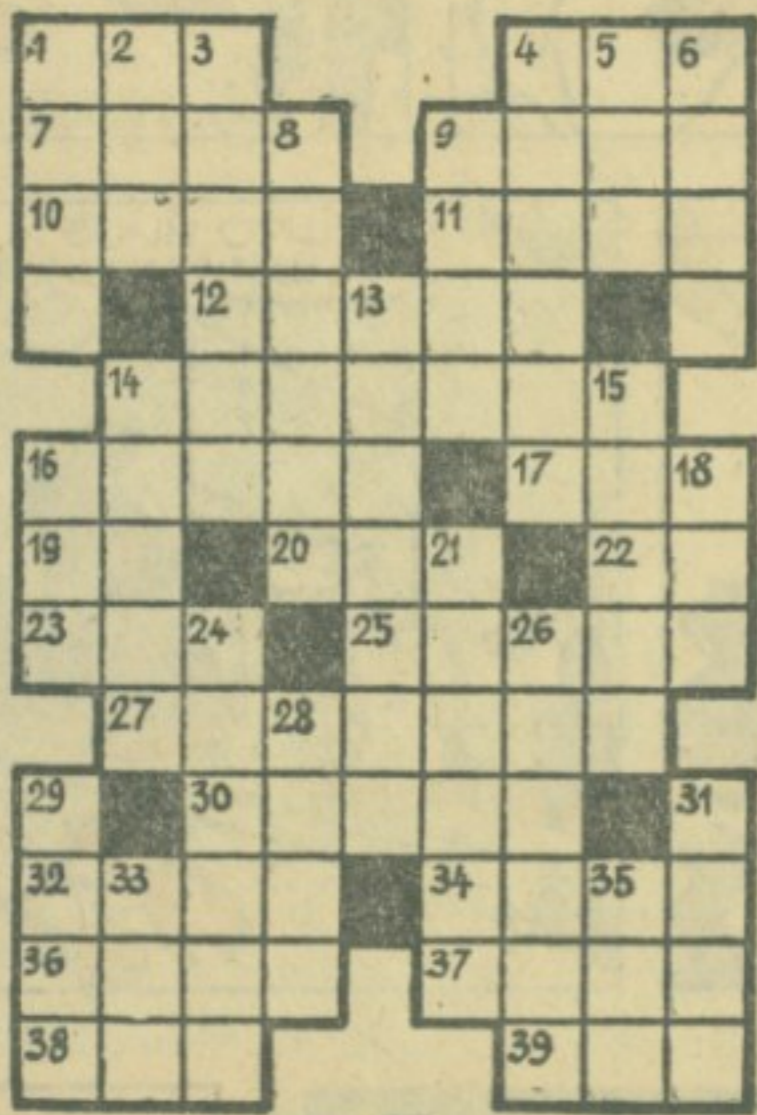
ПРОВЕРИТЕ СВОЈУ МОЋ ЗАПАЖАЊА

ПОГЛЕДАЈТЕ ДОВОР ОВА ЦРТЕЖА И ПОКУШАЈТЕ ДА УТВРДИТЕ КАКАВ ЈЕ ПОКЛОН МИЋА КУПИО МАМИ ЗА 8. МАРТ

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Водоравно: 1) пољопривредна алатка, 4) планина у Србији, 7) страво мушко име, 9) врста дрвета, 10) музички инструмент, 11) река у Немачкој, 12) град у Босни, 14) нужност, 16) бојама, 17) отац (слов.), 19) Лудолфов, број, 20) повртарска биљка, 22) река у Сибиру, 23) мушко име, 25) огрлица, 27) град у САД, 30) покрајина у средњој Италији, 32) паста, 34) линија, повлака, 36) музички знак, 37) пркос, 38) врста лирске песме, 39) стара мера за тежину.

Усправно: 1) шкотски песник и романиста — („Алванко“), 2) острво у Јадранском мору, 3) провала, пробој, 4) наказа, ругоба, 5) и једна и друга, 6) дражи, 8) лака метална легура, 9) врста крвних судова, 13) највиши домет, крајњи циљ, 14) крилати кичмењак, 15) област у Грчкој, 16) бања у Белгији, 18) лука у Израелу, 21) чланови филозофске школе коју је основао Антистен Атињанин, Сократов ученик, 24) лепо развијен и снажан човек, 26) књиговодствени термин, 28) јужноафричка товарна животиња.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) Даблин, 6) Лика, 7) век, 9) оса, 10) аков, 11) П(етар) К(очић), 12) флора, 13) ура, 15) Ивон, 16) динар, 18) М(ан) Т(омас), 19) Мор, 20) са, 21) тикет, 23) ат, 25) Уга, 26) рата, 28) ка, 29) Липак, 30) Инд,

32) коза, 33) Сток, 35) Лав, 38) анатом.

Усправно: 1) дискриминанта, 2) Ака, 3) ба, 4) Ивков, 5) неоромантизам, 6) Лопуд, 8) квант, 10) алпир, 14) Анока, 17) Арс, 21) Тулис, 22) трик, 24) такав, 27) „Аполо“, 31) Дон, 34) ка.

Отпушавање цеви путем експлозије

Нова справа која је врло брзо постала позната под именом „инсталатер васионског доба“, може за неколико секунди да отпуши и највише запушене цеви. Овај „инсталатер“ је на изглед врло једноставан а такав је и по саставу: метални цилиндар дугачак око 45 см са обарачем, мерачем притиска и пумпом. Справа по дејству подсећа на стари трик када се боца напуни до врха водом, стави запущач и затражи да се ослободи вода без вађења чепа. Одговор је да се запущач удари чекињем, дно боце онда отпада и вода слободно исцурива.

Ваздух се под притиском од 0,7 до 11 кг на см² убацује помоћу пумпе у цев ове једноставне алатке. Када се повуче обарач, ваздух погађа воду у запушеној цеви. Ствара се талас који пролази кроз воду, око углова и завоја, рушећи све на путу и прочишћавајући цев. Ако вам изгледа чудно како цев не прсне, сетите се трика са боцом чије дно отпада а зидови остају цели. Слично томе, талас у цеви ће срушити све на споме директног путу али неће имати великог утицаја на стране цеви.

„Инсталатер васионског доба“ био је амерички проналазак. Али је једна британска

фирма добила право да га производи а сада ће почети и да га продаје широм целог света. Готово је сигурно да ћете на листи корисника овог „инсталатера“ наћи имена чувених британских болница, хотела или индустријских организација. Његова цена од

70 до 80 фунти стерлинга очигледно није велика јер трошкови око ископавања само једне запушене цеви на већ уобичајени начин и то под условом да цев не прсне — тешко да би били мањи од ове цене.

ВЕШТАЧКЕ РУКЕ

На слици је последњи апарат из фамилије Мобота, то јест овај је у ствари четврти. Намењен је да ради поред нуклеарних реактора, где увек постоји опасност за људе. Снабдевен „рукама“ које могу да се „крећу“ у свим правцима, и двома камерама у затвореном кругу, такође врло покретним, он треба да буде од нарочите користи атомским стручњацима.

Да бисте направили исти овакав бродик какав је некад савладао на реци Мисисипи а какав се данас може видети у забавном парку Дизниленду — пажљиво се придржавајте наших упутстава:

Од комада картона направите труп брода величине 22/24 см. Двема дебелим оловкама, дугачким по 12 см, засеците врхове и употребите их као димњаке, али им додајте по једну малу аутомобилску гуму (од неког ваљера старог аутомобила) као затварач. Купија од шпиблица може да вам послужи као горња кабина. Од жице дугачке 10,5 см начините осовину точкова и ручицу за покретање. Две перлице додајте са обе стране. Точкове начините од два запущача од плуте дебела по 1,3 см. Од картона изрежите 8 крилица за точкове (сл. 2). Ластич од 22 см послужите вам за потискивање брода, а чинода — да учврстите ластич. Дебљом жицом од 30 см повежите оба димњака и брод.

Израда брода

На комаду чвршћег картона пажљиво исцртајте, али дупло по линији Г, омотач брода (1). Јер је због простора дата само једна половина трупа. Затим пажљиво оцртајте и саставите а по тачкастим линијама савијте.

На месту А пробушите отвор (и на другој половини) и у њих уцртајте и залепите оба димњака (оловке) са гумама.

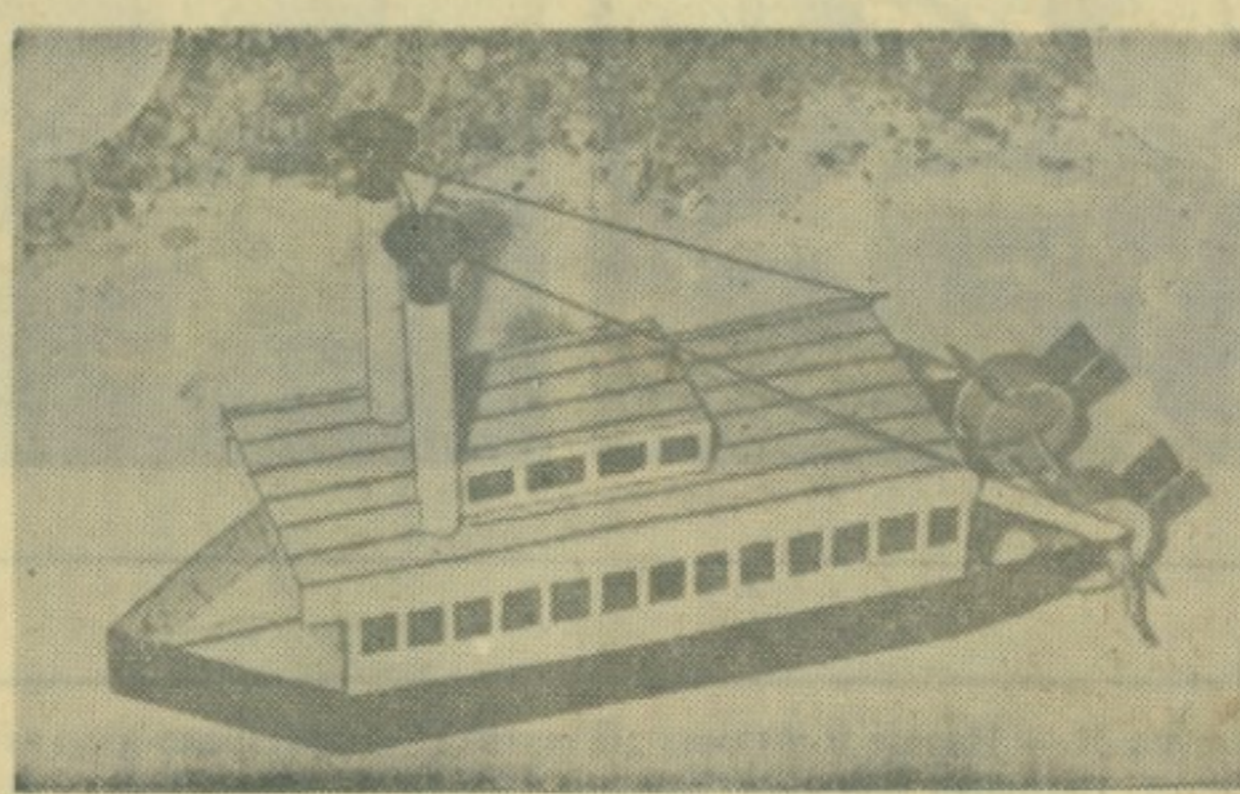
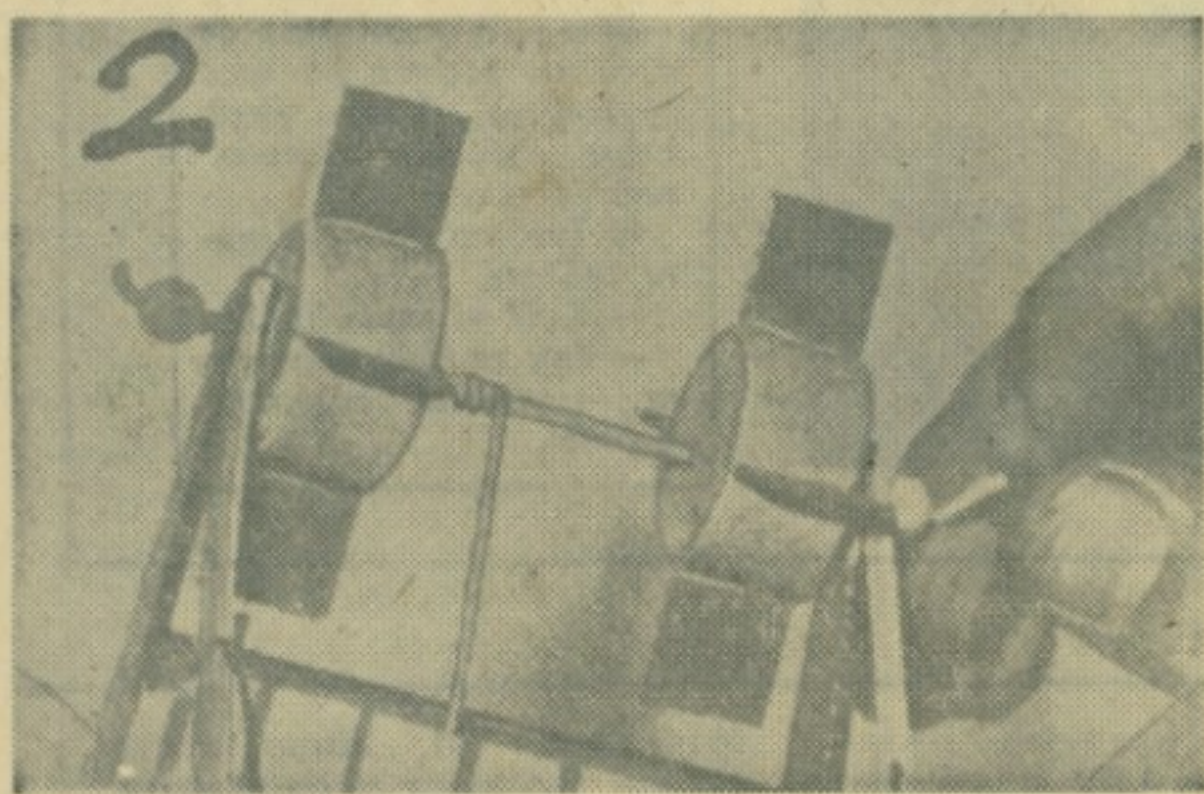
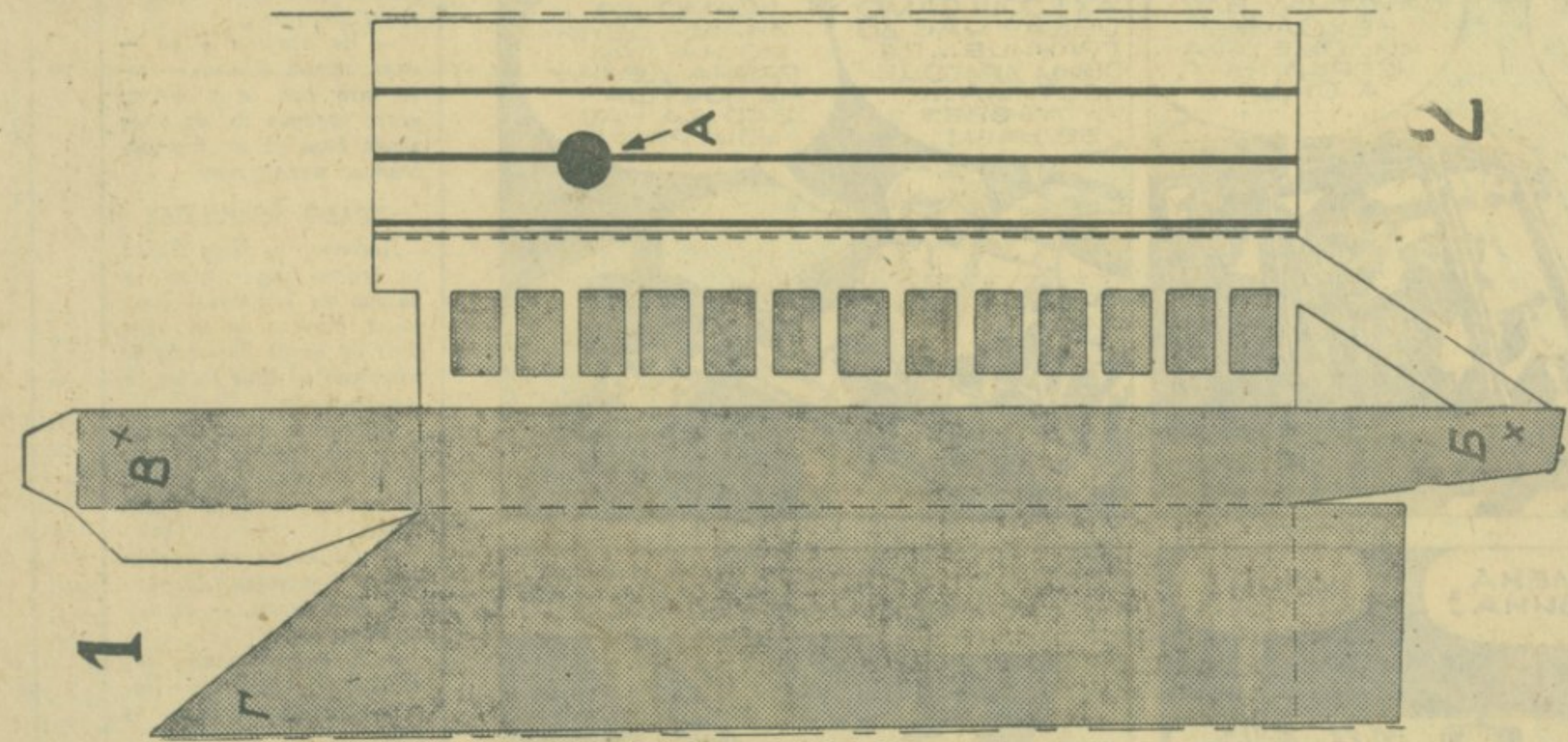
У друга два мала отвора (Б) провуците осу за точкове које ћете начинити, као што смо рекли, од два запущача од плуте. Претходно их прорежите на четири места да бисте у њих увукли крилица (сл. 2) а кроз средину пробушите рупу за осовину. Перлице са стране ће олакшати окретање осе. На једном крају осу савијте да не би испало точак и перлица а други крај направите у облику ручице. Завезжите уз један точак један крај ластича, а други за једну чиноду којој сте одбили врх, забодену у Ц.

Окретањем ручице, ластич ће се обавијати око осовине (а кад пустите створиће се потисак за точкове који ће опет покретати читав бродик).

Цело дно, обојено црним, обавијте провидним поливинилном да вам се бродик од хартије не би распао у води.

НАПРАВИ САМ — НАПРАВИ САМ — НАПРАВИ САМ — НАПРАВИ САМ — НАПРАВИ САМ

БРОДИЋ СА МИСИСИПИЈА

Јесће ли већ чули да...

...15 кг преко нормалне тежине повећава смртност за 5% до 20 година старости, за 15%

до 30 година, за 25% после 40 година, а тежина од 30 кг преко нормале повећава смртност за 40, 60 и 80%.

...једна обична кошница може да садржи до 40.000 пчела.

...фруле повезане међу собом (Панова фрула) сматрају се да леким претечом оргуља.

... сцена чувеног париског мјузик-хола Фоли Бержер је само 6,30 м дубока а испод њеног свода стане 22 тоне декора, који се мења после сваке слике. На овоме ради 18 радника.

...постоји 6.000 различитих врста мрва.

...научници су најзад установили откуд тајанствени таласи у поларним морима. Помоћу

специјалних апарата — хидрофона установљено је да их стварају откуцаји китових срца.

...од једне јеле које има у обиму 27 см, може да се произведе 4.000 пари чарапа, а од бора

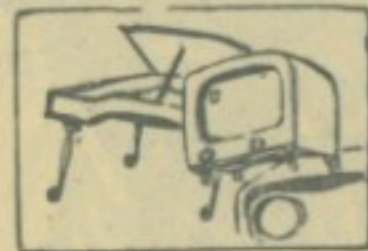

исте величине — 50 литара алкохола. До ових података су дошли стручњаци у Шведској.

... Нушић је своју прву значајнију комедију „Народни посланик“ предао управи Народног позоришта у Београду када је имао тек 19 година.

...кинин је из Новог света донет у Европу 1650. године.

...и поред јаке конкуренције радио и телевизијских апарата, клавири се у Енглеској

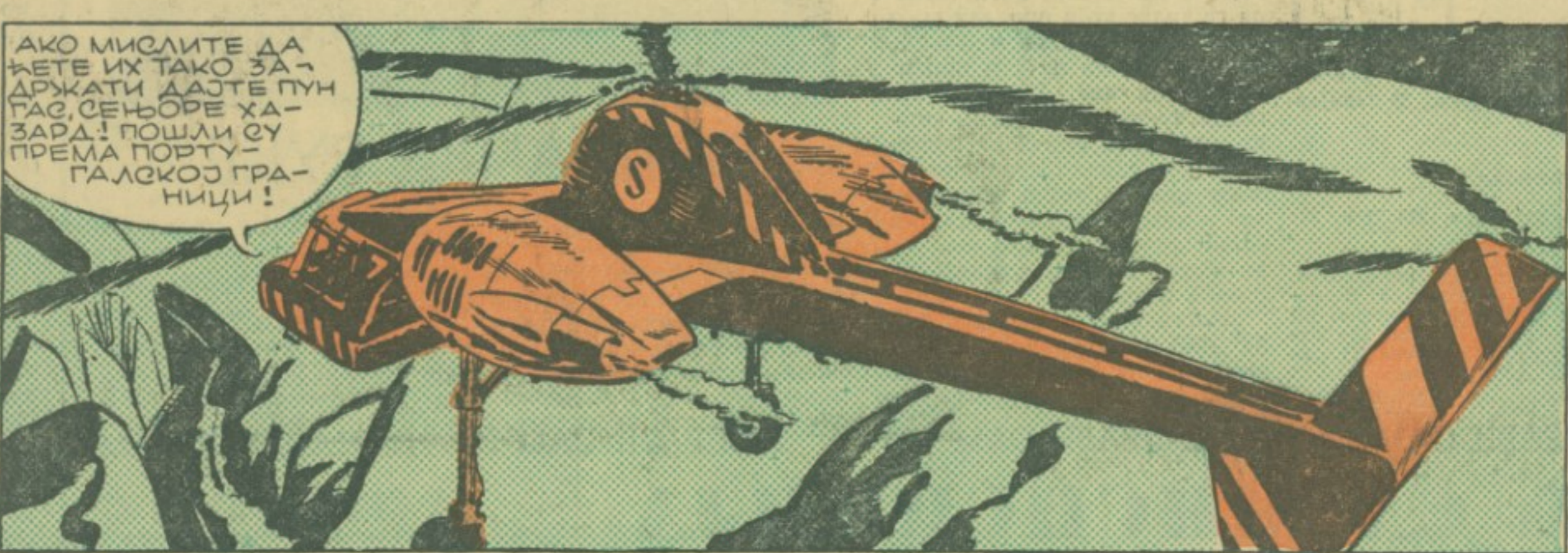
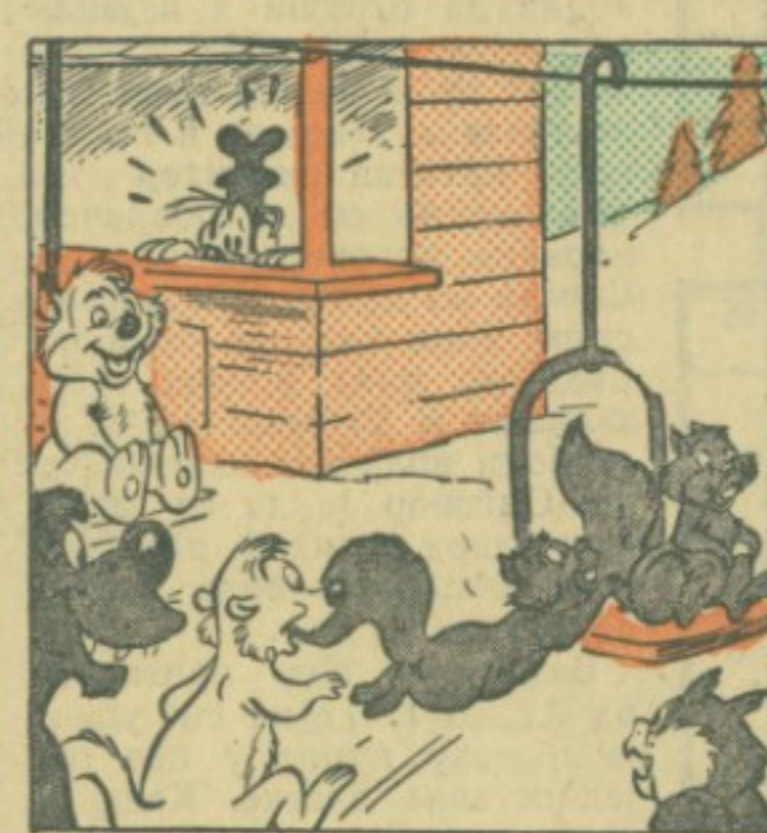
продају у последње време пет пута више него 1953. године.

...у САД специјалне електронске машине постале су и „модни саветодавци“. Довољно је да особа која жели да купи шминку или само руж за уста на специјалном картону напише боју својих очију, косе и тена и да добије тражени савет.

...на Антарктику, близу базе Мек Мардо један пар фока је ронио

до 451 метар дубине. Животиње су на телу имале контролне апарате.

Ква-Ква!

Увећује Паја Патак

НЕ ПОМАЖЕ

Жали се Шиља Паји да га у последње време стално боли глава.

— Учини као Блез Паскал, француски математичар и физичар — каже му Паја. — Он је увек кад га је болела глава ренавао најкомпликованије математичке проблеме.

— Не верујем у то — каже тужно Шиља — зато што сам ја у иколико често говорио да ме боли глава баш да не бих одговарао математику.

ПРАВО ИЗВИЊЕЊЕ

Посвађао се Паја Патак са својим директором и назвао га позрним именима. Уместо да му због тога да отказ директор је затражио од Паје да му се јавно извини.

Одређеног дана Паја уђе у директорову собу где су се већ налазили позвани сведоци и упита директора:

— Да нисте ви звани кројач Кристијан Диор?

— Не, нисам. — зграпу се директор.

— Е, онда, молим вас извините! — рече тада Паја и победоносно изађе из собе.

НА ВРЕМЕ

Шиља се вози неким до трајалим лифтом до врха облакодера. Како ужад лифта странично икрене, лифтбој каже:

— Требало би променити каблове.

— Кад? — упита Шиља.

— Чим се буду прекинули — хладно одговори лифтбој.